Kulturutskottets betänkande 1984/85:21

om litteratur och folkbibliotek (prop. 1984/85:141)

ÅTTONDE HUVUDTITELN

Utbildningsdepartementet

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1984/85:141 om litteratur och folkbibliotek samt nio motioner, varav några väckts under den allmänna motionstiden i år.

I propositionen föreslås inte några grundläggande förändringar i statens förhållande till bokbranschen eller de kommunala folkbiblioteken.

Förslagen innebär en förstärkning av statens ekonomiska insatser. I första hand den mindre bokhandeln bör få ett ökat stöd. Bidrag lämnas till åtgärder som syftar till en bred spridning av kvalitetslitteratur. Särskilda medel bör utgå under en tid av tre år för utgivning av klassisk litteratur för skolans behov. Vidare bör staten åta sig ett visst ekonomiskt ansvar för utgivningen av ett stort uppslagsverk.

På folkbiblioteksområdet avser förändringarna en starkare satsning på biblioteksverksamheten i resurssvaga kommuner, arbetsplatsbibliotek och inköp av talböcker. I syfte att utjämna biblioteksstandarden mellan kommunerna bör den regionala verksamheten få ett ökat stöd.

Utskottet tillstyrker i allt väsentligt regeringens förslag. I betänkandet tar utskottet ställning för ett bibehållande av de fria bokpriserna. Krav på en bibliotekslag avvisas. Samtidigt förutsätts att boklån från de kommunala folkbiblioteken även i fortsättningen skall vara avgiftsfria för låntagarna. Utskottet föreslår också att riksdagen skall godkänna vad utskottet anfört om rätt till avgiftsfri tillgång till s. k. grundläggande medborgarinformation på folkbiblioteken.

Vid betänkandet fogas ett stort antal reservationer och ett särskilt yttrande. Av innehållsförteckningen till betänkandet framgår vad dessa avser och vilka partier som avgett dem.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1984/85:141 (utbildningsdepartementet)

dels föreslagit riksdagen att

1. anta i propositionen framlagt förslag om ändring i lagen (1976:1046)

om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (*bilaga* till betänkandet),

2. godkänna den ändring som förordats i propositionen i fråga om handhavandet av utgivningsstödet,

3. godkänna de principer för statligt stöd till utgivning av klassisk litteratur som förordats i propositionen,

4. bemyndiga regeringen att besluta om statligt stöd med medel ur anslag under littera G. Massmedier m. m. till utgivning av ett stort svenskt uppslagsverk i enlighet med de principer som förordats i propositionen,

5. bemyndiga regeringen att i ett avtal med Stiftelsen Litteraturfrämjandet om utgivningen av En bok för alla ikläda staten ekonomiska förpliktelser i enlighet med vad som anförts i propositionen,

6. godkänna att statsgaranti för lån till nyetablering av förlag m. m. får beviljas inom en engagemangsram av 6 000 000 kr.,

7. godkänna den ändring som förordats i propositionen i fråga om handhavandet av kreditgarantier till förlag,

8. godkänna vad som i propositionen förordats om ändrade grunder för statligt distributionsstöd till fackbokhandel,

9. godkänna de principer för ett statligt sortimentsstöd till servicebokhandel, som inte är fackbokhandel, som förordats i propositionen,

10. godkänna vad som i propositionen förordats om grunderna för ett permanent statligt kreditstöd till bokhandel,

11. godkänna vad som i propositionen förordats om statligt stöd till bokinformation,

12. godkänna de principer för statligt stöd till bokhandeln för utbildning och rådgivning som förordats i propositionen,

13. godkänna vad som i propositionen förordats om utökat statligt stöd till regional biblioteksverksamhet,

14. godkänna vad som i propositionen förordats om ändring i grunderna för statligt stöd till lokal biblioteksverksamhet,

15. godkänna de principer för statligt stöd till etablering av arbetsplatsbibliotek som förordats i propositionen,

16. godkänna de principer för statligt stöd till länsbiblioteks inköp av talböcker som förordats i propositionen,

17. godkänna de principer för statligt stöd till verksamhetsutveckling vid folkbibliotek som förordats i propositionen,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts om

18. den näringsrättsliga lagstiftningen för bokbranschens del,

19. lagstiftning på folkbiblioteksområdet,

20. lånecentraler och depåbibliotek,

dels under punkterna G 14—G 21 föreslagit riksdagen att

till Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Produktionskostnader för

budgetåret 1985/86, utöver vad regeringen har föreslagit i proposition 1984/85:100 bilaga 10, anvisa ytterligare 2 000 000 kr. (G 14),

till Litteraturstöd för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 34 671 000 kr. (G 15),

till Kreditgarantier till bokförlag för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr. (G 16),

till Stöd till fackbokhandel m. m. för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 2 300 000 kr. (G 17),

till Stöd till bokhandel för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 2 775 000 kr. (G 18),

till Lån för investeringar i bokhandel för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 1 925 000 kr. (G 19),

till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 17 610 000 kr. (G 20),

till Bidrag till regional biblioteksverksamhet för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 16 392 000 kr. (G 21).

Motioner

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1985

I motion 1984/85:721 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till en bibliotekslag i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om att ett belopp om 100 milj. kr. upptas budgetåret 1985/86 för igångsättandet av genomförande av en bibliotekslag.

I motion 1984/85:1794 av Lars Ahlmark (m) och Elisabeth Fleetwood (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder rörande marknadsföringen av Strindbergs samlade verk i enlighet med vad som i motionen angivits.

I motion 1984/85:1817 av Eva Hjelmström (vpk) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en sångbok för folket.

I motion 1984/85:1828 av Björn Samuelson (vpk) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till främjande av berättartradition på mål.

I motion 1984/85:2474 av Stig Gustafsson m. fl. (s) yrkas, såvitt nu är i fråga,

1. att riksdagen beslutar att genom omfördelning av medel från anslaget Litteraturstöd samt övriga ändamål inom litteratur- och folkbiblioteksområdet under anslaget Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras

verk genom bibliotek m. m. höja biblioteksersättningen till författare med 1 öre utöver vad som föreslagits i budgetpropositionen.

Yrkandet har behandlats av riksdagen i vad avser höjningen av biblioteksersättningen (KrU 1984/85:16 p. 9, rskr. 1984/85:253).

Motioner väckta med anledning av proposition 1984/85:141

I motion 1984/85:2995 av Jan-Erik Wikström (fp) och Kerstin Anér (fp) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samarbetet mellan staten och bokbranschen,

2. att riksdagen uttalar sig för att någon lagstiftning på folkbiblioteksområdet inte bör komma till stånd och därvid ansluter sig till vad som anförts i propositionen om kostnadsfria boklån för låntagaren (prop. s. 23),

3. att riksdagen beträffande klassikerstöd beslutar godkänna vad som förordats i motionen om att stödet skall utgå som konsument- och distributionsstöd,

4. att riksdagen till Litteraturstöd för budgetåret 1985/86 anvisar 2 017 000 kr. utöver vad som föreslagits i propositionen, varav 2 000 000 kr. till anslagsposten Utgivningsstöd och 17 000 kr. till anslagsposten Samfundet De nio,

5. att riksdagen avslår regeringens hemställan om bemyndigande röranде utgivning av ett stort svenskt uppslagsverk,

6. att riksdagen beräknar anslagsposten Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk till ett belopp som överstiger det i propositionen beräknade med 1 000 000 kr. och inte beräknar medel till anslagsposten Arbetsplatsbibliotek samt till följd därav till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1985/86 anvisar ett belopp som understiger det av regeringen föreslagna med 2 000 000 kr.

I motion 1984/85:2996 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till bibliotekslag i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen med ändring av anslaget Bidrag till folkbibliotek upptar ett i förhållande till regeringens förslag med 100 000 000 kr. förhöjt belopp, varav 3 000 000 kr. avseende Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk,

3. att riksdagen med ändring av anslaget Bidrag till regional biblioteksverksamhet upptar ett i förhållande till regeringens förslag med 335 000 kr. förhöjt belopp,

4. att riksdagen beslutar uttala sig för en försöksverksamhet med fasta bokpriser,

5. att riksdagen beslutar anslå ytterligare 3 000 000 kr. för försöksverksamhet med tidskrifter på bibliotek m. m. att administreras av kulturrådet,

6. att riksdagen uttalar sig för en breddning av verksamheten vad gäller videogram för döva.

I motion 1984/85:2997 av Karl Boo m. fl. (c) yrkas

1. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad som i motionen anförs rörande statens roll i litteratur- och biblioteksfrågor,

2. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad som i motionen anförs rörande kommunernas roll i litteratur- och biblioteksfrågor,

3. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad som i motionen anförs rörande inriktningen av länsbibliotekens verksamhet,

4. att riksdagen beslutar att anslagsposterna 1. Lokal biblioteksverksamhet, 3. Arbetsplatsverksamhet och 4. Verksamhetsutveckling under anslaget Bidrag till folkbibliotek förs samman till ett delanslag att fördelas enligt de riktlinjer som anges i motionen,

5. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära nytt förslag i fråga om stödet till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs rörande en särskild tjänst för rådgivning kring samisk litteratur,

7. att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförs rörande Litteraturfrämjandets medverkan i klassikerutgivningen,

8. att riksdagen beslutar avslå regeringens begäran om bemyndigande att sluta avtal om En bok för alla (hemställan punkt 5, s. 112).

I motion 1984/85:2998 av Ingrid Sundberg m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om hemmets och skolans roll för litteraturintresset,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statens kulturråd,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående administrativa kostnader för utgivning av en klassikerserie,

4. att riksdagen beslutar att inte bemyndiga regeringen att besluta om statligt stöd beträffande utgivning av ett stort svenskt uppslagsverk,

5. att riksdagen avslår regeringens förslag om lokalt utvecklingsbidrag,

6. att riksdagen avslår regeringens förslag om bidrag till verksamhetsutveckling,

7. att riksdagen till biblioteksverksamhet vid svenska skolor i utlandet för budgetåret 1985/86 anvisar ett anslag av 1 000 000 kr.,

8. att riksdagen till Litteraturstöd för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 27 671 000 kr.,

9. att riksdagen till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1985/86

anvisar ett reservationsanslag av 8 610 000 kr.,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående lagerhållning av viktigare litteratur.

Utskottet

Övergripande frågor

Inledning

Förslag om statliga insatser på litteratur- och folkbiblioteksområdet läggs fram i propositionen. Dessa grundar sig i huvudsak på de förslag som redovisats av 1982 års bokutredning i betänkandet (SOU 1984:30) LÄS MERA! och av folkbiblioteksutredningen i betänkandet (SOU 1984:23) Folkbibliotek i Sverige. En förutsättning för åtgärder på bokdistributionsområdet är tillkomsten av det i februari 1985 träffade nya fackbokhandelsavtalet.

I propositionen föreslås inte några grundläggande förändringar i statens förhållande till bokbranschen eller de kommunala folkbiblioteken. Den näringsrättsliga regleringen för bokbranschens del bör sålunda inte ändras. Likaså avvisas en lagstiftning på folkbiblioteksområdet.

Ökade ekonomiska insatser föreslås från statens sida både på litteratur- och biblioteksidan. För nästa budgetår innebär förslagen i propositionen att de statliga insatserna ökar med 12,7 milj. kr.

Med anledning av propositionen har väckts fyra motioner, nämligen en från företrädarna för vart och ett av de partier som inte ingår i regeringen. I samband med propositionen behandlar utskottet även några motioner som väckts under den allmänna motionstiden i år.

Inledningsvis vill utskottet erinra om att i 1974 års kulturpolitiska beslut fastslogs att staten skall inrikta sina insatser på att stimulera kulturverksamheten i landet och inte på att reglera den. De riktlinjer som antogs för de statliga kulturpolitiska åtgärderna skulle ses som ett instrument för att skapa ett samhälle som präglas av jämlikhet och som ger människorna möjlighet till ett rikare liv. Utifrån dessa riktlinjer behandlades litteratur- och folkbiblioteksområdena utförligt i den andra kulturpropositionen (prop. 1975:20). Efter förslag i denna infördes det statliga litteraturstödet och statsbidragen till folkbiblioteken gavs den utformning de i allt väsentligt nu har. Som framhålls i den här behandlade propositionen är de statliga bidragen till bokbranschen och folkbiblioteksverksamheten marginella om man gör en jämförelse med de totala kostnaderna för verksamheten. Utskottet delar uppfattningen att de statliga stödinsatserna likväl är betydelsefulla för förverkligandet av de kulturpolitiska ambitionerna. I propositionen belyser föredragande statsrådet Göransson de olika statliga

insatserna och deras betydelse för dem som verkar på bok- och folkbiblioteksområdena. Utskottet hänvisar till redogörelsen (prop. s. 12—15).

I särskilda avsnitt av betänkandet kommer utskottet att ta upp till behandling de olika förslag som regeringen lägger fram på litteratur- och biblioteksområdet. I de med anledning av propositionen väckta motionerna — 2995 (fp), 2996 (vpk), 2997 (c) och 2998 (m) — läggs fram såväl förslag som är av övergripande natur som yrkanden som avser avgränsade frågor. Några av yrkandena rör mycket centrala delar av litteratur- och folkbiblioteksspolitiken, bl. a. sådana som särskilt varit föremål för den offentliga debatten under senare tid. Utskottet behandlar dessa yrkanden i detta huvudavsnitt.

Statens och kommunernas roll

I motion 2997 (c) anförs att statens uppgift på litteratur- och biblioteksområdet bör vara att skapa likvärdiga förutsättningar över hela landet. Enligt centerpartiets mening sker detta bäst genom att statsmakterna ger visst utgivningsstöd och genom att kommunerna ges rimliga ekonomiska förutsättningar att ta sitt lokala ansvar för en allsidig bokförsörjning. I sistnämnda hänseende bör stödet vara så utformat att det i första hand kommer de ekonomiskt svaga kommunerna till del. Med hänsyn till grundinställningen att statens roll i första hand skall vara ekonomiskt stödjande avvisas tanken på en bibliotekslag. Som i det föregående angetts behandlas denna fråga i senare avsnitt. Då det gäller kommunernas roll i här aktuellt avseende framhålls att det är angeläget att folkbiblioteken både vidareutvecklar och breddar sitt samarbete inom kommunen. Samverkan med andra kommunala verksamheter är viktig och är särskilt angelägen i fråga om skolan. Folkbiblioteken bör också fortsätta att utvecklas i samverkan med folkbildningens organisationer. Det är härutöver angeläget att de kommunala folkbiblioteken inte tvekar att söka nya — ibland kanske okonventionella samarbetspartners — för att god litteratur skall nå ut till allt fler människor. Exempelvis kan i ytmässigt stora kommuner en samverkan med lanthandeln eller posten för förmedling av boklån utvecklas.

Utskottet anser att de synpunkter på statens roll på litteratur- och folkbiblioteksområdena i här behandlad del som kommer till uttryck i centerpartiets motion står i god överensstämmelse med målen för kulturpolitiken och med de förslag som läggs fram i propositionen. Att göra något särskilt uttalande i detta avseende är enligt utskottets mening inte påkallat. Utskottet, som i det följande prövar propositionens förslag, avstyrker därför motion 2997 i motsvarande del (yrkande 1 delvis).

Även kommunernas uppgifter då det gäller litteratur- och folkbiblioteksfrågor kommer ingående att behandlas i det följande. Beträffande de samarbetsfrågor på folkbiblioteksområdet som motionärerna tar upp och som syftar till att vara läsfrämjande kan utskottet helt ansluta sig till

motionärernas synpunkter. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt hänvisa till den treåriga litteraturkampanj som statens kulturråd under namnet Dalaprojektet startade hösten 1981. Projektet har omfattat ca 200 läsprojekt där folkbibliotek, skolor och studieförbund arbetat tillsammans. I en under år 1984 framlagd rapport har Dalaprojektet redovisats (Kulturpolitisk debatt 11. Ge fantasin vingar.) Utskottet, som under en studieresa har skaffat sig ytterligare information om Dalaprojektet, vill framhålla att de olika läsprojekten visar bl. a. att okonventionella metoder på detta område kan ge goda resultat och att statsbidrag inte är av avgörande betydelse härför. Metoder av det slag som kommit till användning i projektet bör kunna stimulera andra kommuner att ta initiativ till egna läsfrämjande insatser. Utskottet, som också hänvisar till ett särskilt avsnitt i propositionen om samverkan (s. 77), anser att motionen inte påkallar någon riksdagens åtgärd i denna del (yrkande 2 delvis).

Utskottet vill här också närmare beröra frågan om kommunernas inköp av skolböcker. Det kan enligt utskottets mening ifrågasättas om — vid jämförelse med inköp från den lokala bokhandeln — centrala kommunala samköp ger någon vinst av betydelse för den enskilda kommunen. Den lokala bokhandeln är erfarenhetsmässigt ofta villig att ge en långtgående service till skolförvaltningen och det måste därför tas hänsyn till de administrativa vinster denna kan göra om inköpen görs lokalt. Å andra sidan finns det skäl framhålla att om inköpen görs genom kommunalt samköp de lokala administrativa kostnaderna inte får underskattas. Enligt utskottets mening måste vid ställningstagandet till vilket system som skall väljas i den enskilda kommunen stor hänsyn tas till den kulturpolitiska betydelsen av att det i kommunen finns fack- eller serviceboklådor. I det följande redovisas förslag i propositionen om statliga insatser som syftar till att stärka bokhandelns lönsamhet och säkra mindre boklådors fortlevnad. Även förläggare och bokhandlare gör åtaganden på bokområdet som är av kulturpolitisk betydelse. Mot denna bakgrund framstår det som rimligt att även kommunerna tar kulturpolitisk hänsyn vid sina bedömningar i fråga om skolbokinköpen. Med hänsyn till den kommunala självbestämmanderätten och till vad som gäller för kommunal upphandling anser utskottet dock att riksdagen inte bör ta något initiativ i denna del eller att motionen eljest bör föranleda någon riksdagens åtgärd (yrkande 2 delvis).

Hemmets och skolans roll

I motion 2998 av företrädare för moderata samlingspartiet framhålls att hemmet och skolan har det största ansvaret för frågan om en människa skall få en positiv inställning till litteratur. Det är av central betydelse att föräldrar och lärare stimulerar barnen och ger dem ett intresse för böcker. Kunniga lärare och en undervisning som syftar till att utveckla språkkänsla och vårda vårt litterära arv är faktorer av betydelse för att eleverna skall

efterfråga god litteratur. Dessa grundläggande förutsättningar, anför motionärerna, får inte glömmas bort då statliga stödåtgärder på området diskuteras.

I propositionen framhålls att staten har tagit på sig ett ansvar för en mångsidig läsfrämjande verksamhet. Det viktigaste fältet för statliga insatser är skolan. Staten kan påverka skolans arbete genom läroplaner och lärarutbildning. I årets budgetproposition har ingående behandlats vilka krav som kan ställas på skolan vad gäller ett systematiskt arbete med litteratur och läsning i undervisningen (bilaga 10 s. 17—19). Skolan har förutsättningar att uppfylla dessa krav. För att ytterligare stimulera intresset och ansträngningarna att levandegöra litteraturen och andra kulturyttringar i skolans arbete har föreslagits särskilda medel för ett mångsidigt utvecklingsarbete på lokal nivå. Riksdagen har beviljat medlen (UbU 1984/85:16, rskr. 1984/85:234). Den särskilda kampanjverksamheten kring kultur i skolan kommer att följas och samordnas av en särskild ledningsgrupp som regeringen nu har tillsatt.

Självfallet är även hemmet av betydelse då det gäller att väcka intresse för god litteratur och att skapa läsvanor. Det samarbete mellan hem och skola som bedrivs i olika former kan vara av betydelse för att stödja hemmen i nämnda avseende.

Utskottet anser under hänvisning till det anförda att motionen i denna del inte behöver föranleda någon riksdagens åtgärd (yrkande 1).

Fasta eller fria bokpriser

Fria bokpriser på böcker infördes år 1970 genom att bokbranschen inte längre beviljades dispens från bruttoprisförbudet. Relativt snart därefter började en debatt om det finns skäl återinföra fasta bokpriser. Av den utförliga redovisning som lämnas i propositionen (s. 15—18) framgår bl. a. att 1982 års bokutredning — som anlitat statens pris- och kartellnämnd för att klarlägga de strukturella förändringarna i bokdistributionen sedan år 1970 — anser att fasta priser skulle medföra en allmänt högre prisnivå för böcker, vilket skulle leda till en total försäljningsminskning. Det är enligt utredningen vidare inte givet att ökade bokhandelsmarginaler på mer efterfrågad litteratur skulle förbättra den smala litteraturens ställning, avsevärt ändra lagerhållningen eller garantera en bättre lönsamhet för de mindre enheterna. Utvecklingen mot en ökad lageromsättningshastighet samt större och färre försäljningsställen är också ungefär densamma i länder med fasta bokpriser. Till detta kommer att en reglering mot branschens önskemål enligt utredningen skulle skapa svåra tillämpningsproblem och bli lätt att kringgå.

Utredningen är mot den redovisade bakgrunden inte beredd att föreslå någon ändring i den näringsrättsliga regleringen av bokbranschen. De syften som en kulturpolitiskt motiverad återgång till fasta bokpriser skulle

främja, tillgodoses enligt utredningens uppfattning i väsentlig utsträckning av ett utvecklat fackbokhandelsavtal och genom statligt engagemang i ett program för stöd till bokhandeln.

En majoritet av remissinstanserna ansluter sig till utredningens uppfattning att fasta bokpriser inte bör återinföras. Utskottet hänvisar till sammanställningen i propositionen av remissopinionen (s. 164—166).

Föredragande statsrådet ansluter sig till uppfattningen att den näringsrättsliga lagstiftningen inte bör ändras för bokbranschens del. Han konstaterar att de båda dominerande branschorganisationerna, Svenska bokförläggareföreningen och Bok-, pappers- och kontorsvaruförbundet, avvisar olika former av konkurrensbegränsning. Ställningstagandet i propositionen grundas på den bedömningen att i och för sig eftersträvade kulturpolitiska syften svårligen kan uppnås genom ett system med fasta bokpriser. Återinförandet av fasta bokpriser skulle i vart fall inte kunna återställa den branschstruktur som rådde före år 1970. Snarare skulle bruttopriser för böcker kunna medföra oönskade effekter som står i strid med litteraturpolitiska och konsumentpolitiska strävanden.

I det följande konstateras att det likväl finns brister. Dessa hänför sig i första hand till dels bokhandelns bristande lönsamhet i de små enheterna, framför allt på små och medelstora orter, dels den smala kvalitetslitteraturens, särskilt något äldre verks, svaga ställning på marknaden.

Föredragande statsrådet uttalar mot bl. a. den redovisade bakgrunden att det är fråga om en politisk bedömning om branschen kan anses ta ett tillräckligt kulturpolitiskt ansvar vid tillämpningen av ett system med fria priser. Skulle de nämnda bristerna vad gäller kvalitetslitteraturens spridning över landet bli väsentligt allvarligare, bör statsmakterna enligt hans mening kunna ta upp de litteraturpolitiska styrmedlen, inkl. frågan om fasta priser, till ny prövning. Han anser att bristerna i bokdistributionen i dagsläget kan avhjälpas mer verkningsfullt genom ett kulturpolitiskt ansvar från branschens sida samt genom statliga stödinsatser till den del av bokhandeln som har problem.

I anslutning till det sist anförda redovisas att företrädare för förläggare och bokhandlare förklarat sig beredda till ekonomiska åtaganden i syfte att bidra till en mer kulturpolitiskt inriktad bokdistribution. Därvid har dock förutsatts ett visst ökat ekonomiskt åtagande från statens sida, något som också ansetts nödvändigt för att bibehålla nuvarande struktur i branschen.

Slutligen framhålls i propositionen i denna del att de i denna föreslagna insatserna på bokdistributionens område är ägnade att förbättra förutsättningarna för främst den mindre bokhandeln samt att öka efterfrågan och tillgängligheten av kvalitetslitteratur. Förslagen i detta avseende förutsätter de nya åtaganden som branschen nyligen kommit överens om i ett nytt fackbokhandelsavtal.

De gemensamma ansträngningar som staten och bokbranschen nu bör

göra kan enligt föredragande statsrådets mening bidra till att motverka de brister som det nuvarande systemet med fri priskonkurrens medför samtidigt som fördelarna med det också fortsättningsvis utnyttjas.

Motionärerna bakom motion 2996 (vpk) anser att ett fastprissystem skulle kunna utgöra en räddning för boken och fackbokhandelns ställning i många kommuner. En försöksverksamhet i likhet med det system som införts i Frankrike år 1981 bör enligt motionärerna snarast prövas och utvärderas (yrkande 4).

Utskottet vill till en början framhålla att förhållandena på bokområdet är vitt skilda i Sverige och Frankrike. I detta hänseende vill utskottet peka på två faktorer av särskild betydelse i sammanhanget. Sverige har en avsevärt större bokutgivning än Frankrike om man tar hänsyn till befolkningens storlek. Vidare har Sverige i motsats till Frankrike ett mycket väl utbyggt folkbibliotekssystem.

Utskottet anser att för Sveriges vidkommande några mera bärkraftiga slutsatser inte kan dras av erfarenheterna från Frankrike under de få år landet haft ett system med fasta priser.

Då det gäller frågan om det likväl bör göras försök med en återgång till fasta bokpriser vill utskottet som sin mening uttala att det framstår som orealistiskt med försök på detta område. För det första torde det inte vara möjligt att göra ett försök i endast en del av landet. Vidare skulle den nuvarande strukturen på bokmarknaden snabbt brytas sönder. Det skulle därför inte vara möjligt att återgå till det nuvarande systemet med fria priser.

Om ett system med fasta bokpriser skall återinföras måste därför detta enligt utskottets mening göras med syfte att vi permanent skall ha ett sådant system. Med hänsyn till riskerna för negativa verkningar härav måste enligt utskottets mening mycket starka skäl tala för att vi skall överge det nuvarande systemet med fria priser.

Utskottet anser att sådana skäl inte föreligger. Utskottet kan i allt väsentligt ansluta sig till de överväganden som görs i propositionen. Dessa, som redovisas i det föregående, innebär att bristerna i vårt nuvarande system måste mötas med vissa ytterligare insatser från bl. a. statens sida samtidigt som branschen tar ett större kulturpolitiskt ansvar. Det nyligen träffade fackbokhandelsavtalet är av betydelse för utskottets tilltro till att ett sådant ansvar kommer att finnas. Avtalet är således, som framhålls i motion 2995 (fp), en förutsättning för det samarbete med och stöd från staten som bör finnas.

Utskottet utgår från att regeringen på olika sätt noga följer utvecklingen då det gäller spridningen av kvalitetslitteratur och om så erfordras återkommer till riksdagen med sina överväganden om behövliga insatser. Som också följer av vad som anförs i propositionen kan det naturligtvis inte helt uteslutas att man i ett längre perspektiv kan behöva ta upp frågan om fasta bokpriser till förnyad prövning. I enlighet med det sagda avvisar emeller-

tid utskottet nu tanken på en återgång till fasta priser.

Utskottet anser att riksdagen med anledning av propositionen och motion 2995 yrkande 1 samt med avslag på motion 2996 yrkande 4 bör godkänna vad utskottet anfört.

Bibliotekslag m. m.

En relativt utförlig redovisning för diskussionen om en bibliotekslag lämnas i propositionen, och föredragande statsrådet ger klart uttryck för sin uppfattning i frågan om en sådan lag bör införas, liksom den därmed sammanhängande frågan om bokutlåning skall vara kostnadsfri för låntagaren (prop. s. 22 och 23).

Under hänvisning till utvecklingen under de senaste decennierna då det gäller folkbibliotekens verksamhet — bara under 1970-talet har de kommunala anslagen ökat med över 50 % i fast penningvärde — erinras i propositionen om kommunernas vilja att leva upp till sitt ansvar för folkbibliotekens verksamhet. Det erinras om att det även i den nuvarande ekonomiska situationen uppenbart finns en allmän strävan att skydda biblioteksanslagen från mera dramatiska nedskärningar. Det påpekas också bl. a. att under tiden sedan 1970-talets början standardskillnaderna mellan olika kommunala bibliotek minskat. Vidare anför föredragande statsrådet i frågan om en bibliotekslag följande.

De argument som anförs för en bibliotekslagstiftning som en metod att tillförsäkra den enskilda medborgaren rätt och möjlighet till en likvärdig biblioteksservice var hon än bor har redan i 1975 års andra kulturproposition bemötts med hänvisning till att de skulle kunna tas till intäkt för detaljerade bestämmelser också för den verksamhet som kommunerna svarar för inom andra kulturområden. Ett sådant synsätt skulle emellertid åsidosätta kommunernas självstyre och försvåra den anpassning till lokala initiativ och önskemål som det kanske är mer angeläget att tillgodose på kulturområdet än på många andra områden.

Huvudargumentet mot en bibliotekslagstiftning med detaljerade normer för verksamheten har under det gångna decenniet varit att den kan motverka sitt syfte genom att miniminormer lätt kan utvecklas till maximinormer. På samma grunder anser jag att en lagstadgad avgiftsfrihet skulle kunna uppfattas som den enda självklara gemensamma målsättningen för folkbiblioteksväsendet som helhet och därmed försvaga värdet av andra målformuleringar som kanske är lika väsentliga men som inte lika lätt kan formuleras som lagbestämmelse.

I det följande framhålls att den opinion för en bibliotekslag som nu har kommit till uttryck i huvudsak syftar till att genom lagbestämmelse även i framtiden skydda den kommunala biblioteksektorn från avgiftsbeläggning. Det påpekas att inte någon kommun i dagens läge infört en allmän låneavgift på bokutlåning och de medier som för vissa grupper ersätter böcker. Enligt föredragande statsrådets uppfattning ligger två skäl bakom dessa ställningstaganden i kommunerna. För det första finns ett ideolo-

giskt färgat argument, nämligen att folkbiblioteket bland de kommunalt ansvariga anses ha en särställning som kulturinstitution. I kommuner där detta argument inte har bärkraft har mer praktiska skäl — kostnaderna för att administrera ett avgiftssystem — varit avgörande för ställningstagandet i avgiftsfrågan. De båda argumenten utvecklas närmare i propositionen.

Enligt föredragande statsrådets mening har kommunerna gjort en rimlig och rationell bedömning, då överväganden av redovisat slag lett till att ingen kommun hitintills infört avgifter. Han ser inga skäl att i lag förbjuda avgifter och förutsätter att bokutlåningen även i framtiden skall vara kostnadsfri för låntagaren.

Som tidigare angetts berörs frågan om bibliotekslag i motion 2997 (c). Motionärernas grundinställning är att statens roll i första hand skall vara stödjande och tanken på en sådan lag avvisas därför. Spridningen av böcker underlättas knappast av lagstiftning om de ekonomiska förutsättningarna i skilda avseenden saknas (yrkande 1 delvis). Också i motion 2995 (fp) avvisas tanken på en bibliotekslag. Motionärerna instämmer i uppfattningen i propositionen att det torde vara svårt att lagstiftningsvägen åstadkomma den satsning från kommunernas sida på folkbiblioteken som i och för sig är kulturpolitiskt önskvärd. En bibliotekslag skulle åsidosätta kommunernas självstyre och försvåra en anpassning till lokala initiativ och önskemål. Utvecklingen kan vidare lätt bli sådan att miniminormer utvecklas till maximinormer, anförs det. Motionärerna ansluter sig också till uttalandet i propositionen om att det förutsätts att bokutlåningen även i framtiden skall vara kostnadsfri för låntagaren (yrkande 2).

En helt annan uppfattning i lagstiftningsfrågan kommer till uttryck i motioner av företrädare för vänsterpartiet kommunisterna. I en motion, 721 (vpk), som väcktes under den allmänna motionstiden förordas en bibliotekslag, i första hand för att man skall slå vakt om principen om avgiftsfrihet (yrkande 1). Motionärerna menar att denna princip nu är hotad i många kommuner och att det därtill numera även finns en stark opinion för en lagstiftning på området. Motionärerna vidgar den hittillsvarande diskussionen på området till att avse även krav på att avgiftsfrihet skall gälla den huvuduppgift för folkbiblioteken som består i informationssökning i bibliotekets egna samlingar och i t. ex. databaser. Motionärerna ser rätten till en fri informationstjänst som ett uttryck för att den enskilde skall kunna utnyttja sin grundlagsfästa informations- och yttrandefrihet. En lagstiftning som skulle begränsas till avgiftsfria boklån skulle kunna uppfattas som att folkbiblioteken inte är till för de resurs- och informationssvaga. Innebörden i folkbibliotekstanken, nämligen att folkbiblioteket med sina tjänster skall stå till fritt förfogande för alla, skulle åsidosättas. Motionärerna beräknar kostnaderna för en fullt genomförd bibliotekslag till 300 milj. kr. och anser att för nästa budgetår 100 milj. kr. bör anvisas. Motionärerna anför att en bibliotekslag förutsätter ökade medieanslag, ökad personalstyrka i form av barnbibliotekarier m. m.,

ökade öppethållandetider samt förbättrade möjligheter att nå ut till allmänheten. Arbetsplatsbiblioteken måste byggas ut och skolbiblioteken förbättras. I motion 2996 (vpk), som väckts med anledning av propositionen, fortsätter samma motionärer från vänsterpartiet kommunisterna diskussionen om en bibliotekslag. De understryker att den lagstiftning som bör genomföras inte skall vara detaljartad utan endast ge ramar för den kommunala verksamheten. Den kan definiera de övergripande målen för verksamheten och de ändamål systemet skall tjäna, den kan fastställa folkbibliotekens innersta syften och tillförsäkra dem deras naturliga position bland samhällets åtaganden jämsides med det obligatoriska skolväsendet. Även i denna motion framställs krav på att genom lagstiftning skall säkerställas medborgarnas jämställdhet då det gäller rätten till fri information.

Utskottet vill som komplettering till de uppgifter om kommunernas satsning på folkbiblioteksverksamheten som lämnats i propositionen nämna följande om kommunernas kulturverksamhet, vilket tagits fram av en arbetsgrupp inom kulturrådet — Kommunerna, staten och kulturpolitiken (KOSK) — och nyligen redovisats (Rapport från kulturrådet 1984:3). Kommunernas nettokostnader för kultur har under tiden 1970—1982 ökat från 3,4 till 4,4 % av den totala omslutningen. Under år 1981 satsades ca 1 048 milj. kr. för folkbiblioteksverksamhet vilket motsvarar 35 % av kommunernas sammanlagda kulturanslag och därmed utgör den i särklass största verksamhetsgrenen. Sedan år 1973 har biblioteksanslagens procentuella andel av kommunernas kulturbudget i genomsnitt dock minskat från 38 % till det angivna procenttalet, 35. Utöver dessa uppgifter bör också nämnas vad som framgår av statens kulturråds publikation Kommunernas kulturkostnader 1983 — som innehåller statistik som inte helt är jämförbar med den tidigare statistiken. Enligt denna statistik var biblioteksanslagen år 1983 åter 38 % av kommunernas kulturkostnader. De utgjorde då 1 200 milj. kr. av totalt 3 176 milj. kr. I kommuner med upp till 30 000 invånare uppgick motsvarande procenttal till 44—47 och i de tre största kommunerna till 30.

Utskottet kan för sin del ansluta sig till de synpunkter som anförs i propositionen och som redovisats i det föregående. Detta gäller såväl frågan om en bibliotekslag som det därmed nära sammanhängande spörsmålet om kostnadsfri bokutlåning för låntagare. Också andra synpunkter kan anföras i detta sammanhang. En bibliotekslag skulle som framhålls i propositionen kunna tas till intäkt för en närmare reglering lagstiftningsvägen av andra kulturområden. Den skulle emellertid även kunna leda till inställningen hos kommunerna att de kommunala insatserna på andra kulturområden är av mindre vikt och att därför de kommunala resurserna i ännu högre grad än hitintills kan koncentreras på folkbiblioteksektorn. Den utvecklingen ett sådant synsätt skulle kunna leda till i enskilda fall är enligt utskottets mening inte önskvärd och synsättet står inte i överensstämmelse med andemeningen i målsättningen för kulturpolitiken som

riksdagen enhälligt ställt sig bakom. Vad som anförs i motionen från vänsterpartiet kommunisterna ger enligt utskottets mening belägg för att det t. o. m. inom folkbibliotekssektorn skulle kunna uppstå en risk för mindre tilltalande konsekvenser om en lagstiftning infördes av det innehåll som i allmänhet hitintills diskuterats. Utskottet tänker härvidlag på att — oavsett detaljeringsgraden — en bibliotekslag uppenbarligen skulle innehålla en regel om rätt för medborgarna till fria boklån, och att detta kunde uppfattas som ett avståndstagande från, för att använda motionärernas uttryckssätt, fri informationsrätt. För utskottet som i det följande — frikopplat från lagstiftningsfrågan — diskuterar en sådan rätt, framstår det som helt uteslutet att det i dagens läge skulle vara möjligt att genom lagstiftning fastställa en sådan rätt. Den skulle kunna leda till konsekvenser i ekonomiskt hänseende för kommunerna som inte kan överblickas och därtill helt förskjuta folkbibliotekens verksamhet.

Av de båda motionerna från vänsterpartiet kommunisterna framgår att motionärerna är medvetna om att en bibliotekslag inte skulle kunna genomföras utan att staten går in med betydande bidrag. Utskottet delar motionärernas uppfattning att, i vart fall om en bibliotekslag skulle få någon betydelse, den måste kompletteras med ett avsevärt resurstillskott från statens sida till kommunerna. Inom överskådlig tid finns inte sådana resurser. För att belysa resursfrågorna med utgångspunkt i motionärernas bedömning — behovet av en årlig medelsanvisning av 300 milj. kr. — vill utskottet peka på att ett bifall till motionärernas krav skulle innebära att det statliga resurstillskottet till folkbiblioteksområdet skulle behöva ökas med ett belopp som motsvarar ca 10 % av de statliga utgifterna för hela kultursektorn.

Det anförda leder utskottet till slutsatsen att en bibliotekslag inte bör införas.

Då det gäller frågan om kostnadsfria boklån från de kommunala folkbiblioteken förutsätter utskottet i enlighet med det sagda att bokutlåningen även i framtiden skall vara kostnadsfri för låntagare. Även om det i någon enstaka kommun finns långtgående planer på införande av utlåningsavgifter, utgår utskottet från att kommunerna inför ett slutligt avgörande besinnar sitt kulturpolitiska ansvar och avstår från beslut som skulle bryta den hittillsvarande principen på området i vårt land och uppenbarligen leda till krav från olika håll på lagstiftning gentemot kommunerna.

Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av dels propositionen, dels motionerna 2995 yrkande 2, 2997 yrkande 1, sistnämnda yrkande i motsvarande del, samt med avslag på motionerna 721 yrkande 1 och 2996 yrkande 1, båda yrkandena i motsvarande del, godkänner vad utskottet anfört beträffande frågorna om en bibliotekslag och om avgiftsfrihet för boklån från de kommunala folkbiblioteken.

Beträffande den i motionerna 721 och 2996 aktualiserade frågan om fri tillgång för medborgarna till information på folkbiblioteken vill utskottet framhålla följande.

Folkbiblioteksutredningen har sökt åstadkomma en helhetssyn på folkbibliotekens verksamhet och har konkretiserat vissa allmänt angivna mål i fyra handlingslinjer avsedda att ge vägledning för det aktuella folkbiblioteksarbetet. Dessa handlingslinjer innebär *att* folkbiblioteket skall föra en kamp för boken och läsandet, *att* folkbiblioteket skall arbeta för en fri och jämlik tillgång till information, *att* folkbiblioteket skall bygga ut den uppsökande verksamheten och knyta till sig förmedlare *samt att* folkbiblioteket skall särskilt uppmärksamma barns behov av böcker och läsning.

Föredragande statsrådet anför att han delar folkbiblioteksutredningens synsätt att folkbiblioteken har att som neutral samhällelig institution förmedla upplysningar och tankar inom alla områden till alla människor och ge tillgång till alla typer av informationskällor. Då ny teknik tas i anspråk för informationsförsörjningen och fakta och forskningsrön i ökad utsträckning lagras och förmedlas i elektronisk form är det en väsentlig folkbiblioteksuppgift att också ge låntagarna service med hjälp av den teknik som står till buds och som är ändamålsenlig, anförs det vidare i propositionen.

Även utskottet instämmer i åsikten att folkbiblioteket har en viktig informationsuppgift. Den redovisning som lämnas i propositionen (s. 79 och 80, 83 och 84) visar emellertid att frågan om hur långtgående folkbibliotekens service bör sträcka sig inte är utan komplikationer. Utskottet nöjer sig härvidlag att redovisa att regeringen genom tilläggsdirektiv (dir. 1984:48) uppdragit åt data- och offentlighetskommittén (Ju 1984:06) att pröva om utvecklingen motiverar särskilda åtgärder från statens sida för att garantera medborgarnas tillgång till information. Kommittén skall även överväga om regler för myndigheternas avgiftssättning av informationstjänster behöver utformas så att den enskilde medborgarens informationssökning inte försvåras jämfört med vad som gäller för resursstarka institutioner och företag.

Utskottet anser att den här lämnade redovisningen visar att det är orealistiskt att oreserverat uttala sig för en informationsrätt med ett så långtgående innehåll som föreslås i de aktuella motionerna. Utskottet vill emellertid — med full insikt om den bristande precision som ligger i begreppet — uttala att medborgarna, liksom då det gäller rätten till avgiftsfria boklån, på folkbiblioteken bör kunna få avgiftsfri tillgång till grundläggande medborgarinformation inom ramen för de resurser som personal- och mediemässigt finns hos de enskilda biblioteken. Utskottet är medvetet om att innehållet i denna informationsrätt i hög grad blir beroende av subjektiva tolkningar. Utskottet vill emellertid påpeka att en målsättning av angivet slag i ett längre tidsperspektiv likväl kan få betydelse som en av utgångspunkterna för folkbiblioteksarbetet. I propositionen framhålls bl. a. att de av folkbiblioteksutredningen föreslagna målen och handlingslinjerna kan stimulera diskussionen om prioritering och utveckling i kommunerna men att de självfallet inte kan bli styrande för den kommunala verksamheten.

Utskottet anser att riksdagen med anledning av propositionen och motionerna 721 yrkande 1 och 2996 yrkande 1, båda yrkandena i motsvarande del, bör godkänna vad utskottet anfört om grundläggande medborgarinformation på de kommunala folkbiblioteken.

Posttaxorna och bokdistributionen

Det särskilda s. k. trycksaksportot, vilket innebar att distributionen av trycksaker rabatterades, avskaffades fr. o. m. den 1 juni 1981. För att något minska de negativa effekterna för kulturlivet av trycksaksportots avskaffande infördes ett system med s. k. frankoetiketter. Detta innebar bl. a. att bokförlag, bokhandlare, utgivare av kulturtidskrifter m. fl. kunde använda i förväg inköpta särskilda etiketter som gav rabatt på vissa brevförsändelser.

Trots denna åtgärd har, som framhålls i propositionen, utvecklingen av portokostnaderna under senare år varit kännbar för särskilt de små förlagen och utgivarna på området. Kostnadsutvecklingen har föranlett 1982 års bokutredning att föreslå att förhandlingar skulle inledas med postverket om en generell portonedsättning för brevbefordran av böcker (SOU 1984:30 s. 120).

I propositionen redovisas att företrädare för kommunikations- och utbildningsdepartementet samt postverket och statens kulturråd har arbetat med att söka finna lösningar på de problem som portoavgifterna medför för bokförlag, bokhandlare och kulturtidskriftsutgivare (s. 24). Föredragande statsrådet uttrycker en förhoppning om att det fortsatta arbetet enligt vissa i propositionen angivna och nedan redovisade riktlinjer på sikt skall leda till mindre kostnadskrävande distribution. Han anmäler sin avsikt att föreslå regeringen en fortsättning av det arbete som den nämnda arbetsgruppen inlett.

I anslutning till den lämnade redovisningen finner utskottet anledning att här nämna att riksdagen med anledning av motioner nyligen behandlat frågan om att av kulturpolitiska skäl återinföra ett lågt porto för trycksaker. Trafikutskottet har i sitt av riksdagen godkända betänkande TU 1984/85:11 erinrat om att postens verksamhet skall bedrivas med utgångspunkt i företagsekonomiska och affärsmässiga principer samt att någon skyldighet inte kan anses föreligga för posten att vid portosättningen göra kulturpolitiska överväganden. Trafikutskottet har emellertid vidare — utan att framställa några invändningar däremot — också erinrat om att sådana överväganden aktualiserats genom 1982 års bokutrednings arbete och att åtgärder med anledning härav förutskickats i enlighet med den ovan lämnade redovisningen.

Regeringen har enligt vad kulturutskottet inhämtat sedermera gett kulturrådet i uppdrag att i samarbete med postverket fortsätta det arbete som inletts av en särskild arbetsgrupp. Även berörda branscher förutsätts delta. Två varandra kompletterande — nedan redovisade — lösningar bör efter-

strävas i enlighet med vad som anges i propositionen (s. 24).

De subventioner som ges i systemet med s. k. frankoetiketter (kulturporto) bör i större utsträckning än nu riktas och anpassas till små bokförlag och bokhandlare samt till utgivare av kulturtidskrifter.

Distributionen av böcker och kulturtidskrifter bör dessutom genom samordnings- och förenklingsåtgärder effektiviseras genom insatser från postverket.

Det statliga stödet till bokutgivning och bokförlag

Grunderna för utgivningsstödet

I propositionen görs den bedömningen att det statliga utgivningsstödet bör bibehållas oförändrat vad gäller grunderna för stödet. Detta innebär att (1) de nuvarande stödkategorierna och deras utformning som förhands- resp. efterhandsstöd även fortsättningsvis bör tillämpas, (2) stödet även fortsättningsvis bör knytas till högsta tillåtna förlagsnettopriser, (3) en begränsning av stödet till titlar med högst en viss försåld upplaga inte bör införas.

Beträffande utgivningsstödets nuvarande utformning m. m. hänvisar utskottet till framställningen i propositionen (s. 26—30).

Den bedömning som görs i propositionen innebär bl. a. att ett förslag av bokutredningen om att utgivningsstödet skulle få formen av ett försäljningsrelaterat garantistöd inte bör genomföras. Utskottet gör samma bedömning och har inte heller i övrigt något att erinra mot vad som anförs i propositionen i denna del.

Myndighetsuppgifter inom litteraturområdet

Medelstilldelningen på litteraturområdet har hittintills präglats av en hög grad av detaljstyrning från riksdagens och regeringens sida i samband med den årliga medelsanvisningen.

I propositionen föreslås att statens kulturråd skall få ett större ansvar inom den statliga litteraturpolitiken. Detta innebär att rådet, inom ramen för grunderna för utgivningsstödet och övriga av riksdag och regering uttalade riktlinjer, skall besluta om fördelningen av anslagsmedlen på de olika litteraturkategorierna och övriga ändamål under anslagsposten Utgivningsstöd. För en ändamålsenlig bidragsfördelning bör rådet, anförs det i propositionen, fortlöpande följa utvecklingen på bokmarknaden, i synnerhet vad gäller utgivningen av allmänlitteratur och villkoren för förlagsverksamhet, samt för regeringen redovisa erfarenheter och eventuella förslag till förändringar av de statliga insatserna.

Under hänvisning till moderata samlingspartiets i olika sammanhang redovisade inställning att kulturrådet på sikt bör avskaffas eftersom myn-

digheten genom sin ställning på kulturområdet utgör ett hot mot kulturens mångfald, anser motionärerna bakom motion 2998 (m) att myndighetens uppgifter beträffande utgivningsstödet i ökad utsträckning bör skötas av exempelvis branschorganisationer och departement. Regeringen bör lägga fram förslag om hur verksamheten på området lämpligen kan organiseras.

I propositionen framhålls att förskjutning mellan åren i utgivningsprofilen erfarenhetsmässigt kräver förhållandevis snabba omdispositioner av anslagsmedel mellan olika stödkategorier för att i en förändrad marknadssituation på bästa sätt motsvara syftet med de statliga insatserna. Som skäl för huvudförslaget i denna del anförs att en önskad flexibilitet försvåras i det avseendet av den inom stödet hittills tillämpade höga graden av detaljstyrning för användningen av tillgängliga medel från regeringens och riksdagens sida. Utskottet delar denna uppfattning. Eftersom regeringskansliet i vårt land i princip endast är ett beredningsorgan för regeringen är det inte lämpligt att lägga den här aktuella uppgiften inom någon enhet i detta kansli. Inte heller bör bokbranschen få överta en uppgift som rymmer betydande kulturpolitiska uppgifter av myndighetsnatur. Utskottet behandlar i det följande förslag om att Bokbranschens finansieringsinstitut AB (BFI) bl. a. skall få i uppgift att särskilt följa utvecklingen inom den kommersiella bokdistributionen som helhet och med särskilt avseende på bokhandeln. Detta innebär en viss begränsning av kulturrådets direkta ansvarsområde.

Utskottet, som också vill erinra om att regeringen har för avsikt att låta en särskild utredningsman precisera kulturrådets framtida roll och uppgifter, avstyrker under hänvisning till det anförda motionen i denna del (2998 yrkande 2) och tillstyrker propositionen.

Klassikerutgivning

Staten bör enligt propositionen ta initiativ till att en utgivning av en klassikerserie kommer till stånd. Utgivningen bör genom urval av titlar, upplaga och pris vara anpassad till skolans behov. Det föreslås härför ett särskilt statligt stöd av 4 milj. kr. per år under en treårsperiod.

I motion 2998 (m) välkomnas tanken att klassiker skall utges för skolans behov. Det saknas dock skäl för att staten skulle ekonomiskt engagera sig i verksamheten. I stället bör skolöverstyrelsen få i uppgift att sammanställa förteckningar över litterära verk som skall läsas på olika stadier i skolan. Härigenom uppstår en efterfrågesituation, anför motionärerna, och utgivningen av klassiker blir kommersiellt intressant för bokförlagen. Det kan därför förutses, menar motionärerna, att förlag kommer att ta initiativ i fråga om produktionen. Statens administrativa kostnader för att stärka intresset för klassiker bör beräknas inom ramen för stöd till bokinformation (se nedan s. 26).

Utskottet kan konstatera att det råder en långtgående enighet om att det

är av vikt att skolan kan erbjuda eleverna ett representativt urval av klassisk litteratur. Av redovisningen i propositionen framgår att olika meningar råder om hur skolan bäst skall få möjlighet att tillgodose detta önskemål (prop. s. 36—40). I propositionen uttalas förhoppningen att förbättrade kontakter mellan förlag och skola på ett påtagligt sätt skall kunna förbättra möjligheterna till bokförsörjning inom skolan. Utskottet delar denna uppfattning.

I likhet med vad som också uttalas i propositionen anser utskottet det också nödvändigt att förbättra situationen med direkta statliga insatser och då i första hand för att främja tillgången på prisbilliga klassiker. De senaste årens läroplansarbete och timplanebeslut i fråga om svenskämnet och inriktningen av den statliga skol- och kulturpolitiken på ett förstärkt kulturansvar i skolans arbete motiverar att staten — trots att ansvaret för läromedel i första hand vilar på den enskilda kommunen — också tar ett särskilt initiativ till en bättre klassikerförsörjning i skolan. Utskottet tillstyrker på grund av det anförda regeringens förslag i denna del och avstyrker motionsyrkandet (yrkande 8 delvis).

Enligt propositionen bör utgångspunkten för utgivningen för skolan vara att hela det tillgängliga utbudet av klassisk litteratur skall ligga till grund för urvalet. Detta underlättas, framhålls det, om samtliga intresserade förlag kan medverka i serien. Det framhålls vidare att olika organisatoriska lösningar för utgivningen är tänkbara och att ytterligare överväganden krävs i fråga om den närmare utformningen av verksamheten. Det bör även finnas rådrum för överläggningar med de olika intresserade parterna i syfte att nå en effektiv samverkan både vad gäller produktion, marknadsföring och distribution. Kulturrådet skall få i uppdrag att pröva olika alternativ.

Klassikerstödet bör enligt motion 2995 (fp) utgå som konsument- och distributionsstöd. Det är skolan som behöver pengar att köpa klassiker för, anför motionärerna; förlagen torde inom sin vanliga verksamhet och utan särskilt produktionsstöd komma att framställa billiga och bra klassiker i de stora upplagor skolorna anses behöva.

Utskottet vill under hänvisning till den ovan lämnade redovisningen framhålla att stödformen då det gäller klassikerutgivningen inte fastslås i propositionen utan att kulturrådet skall lämna förslag till regeringen, som därefter får ta ställning i frågan. Det förutsätts dock att det sker en viss anpassning av den befintliga klassikerutgivningen till skolans behov, nämligen då det gäller urvalet, upplagorna och priset. Enligt utskottets bedömning skulle direkta bidrag till skolorna för anskaffning av klassisk litteratur från den befintliga utgivningen inte ge de ekonomiska förutsättningarna för en så låg prissättning, som är önskvärd, dvs. ett pris av högst ca 15 kr. per bok. Utskottet avstyrker under hänvisning till det anförda motionsyrkandet (yrkande 3).

I motion 2997 (c) framhålls att skolan självfallet är en av huvudintressenterna i klassikerprojektet men att för spridningen till en vuxenpublik —

något som också har förutsatts i propositionen — studieförbunden och det övriga organisationslivet kan spela en betydelsefull roll vid sidan av bokhandeln. Det är angeläget att utgivning, distribution och marknadsföring av de olika utgåvorna är väl koordinerade. Stiftelsen Litteraturfrämjandet kan enligt motionärernas mening få en betydelsefull funktion i flera av dessa avseenden.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att Litteraturfrämjandets möjligheter att göra klassikerutgivningen till en framgång bör utnyttjas. I propositionen har framhållits att marknadsföring och distribution av klassikerserien till skolan av praktiska och kostnadsmässiga skäl bör ske sammanhållet och att Litteraturfrämjandet har goda förutsättningar för denna uppgift men att även andra modeller bör kunna prövas (se ytterligare härom prop. s. 39). Då det gäller utgivningen bör Litteraturfrämjandet självfallet få delta på samma villkor som övriga förlag. Utskottet kan emellertid inte ställa sig bakom motionen i vad den syftar till ensamrätt beträffande utgivningen för Litteraturfrämjandet. Ett skäl härför är att det statliga stödet skall utgå under en begränsad tid, tre år, och att det därför är önskvärt att utgivningen kan engagera förlagsbranschen så att denna — liksom Litteraturfrämjandet — får ett intresse av att i fortsättningen erbjuda stora upplagor av kvalitetslitteratur till ett lågt pris. Utskottet anser under hänvisning till det anförda att motionen i denna del inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd (yrkande 7).

Slutligen vill utskottet starkt understryka vikten av att klassikerutgivningen också kommer vuxenpubliken till del.

Utgivning av ett stort uppslagsverk

Under lång tid har frågan om utgivningen av ett nytt stort svenskt uppslagsverk diskuterats. Frågan har också utretts i olika sammanhang. I propositionen förordas att staten skall kunna ta på sig ett visst ekonomiskt ansvar för utgivningen av ett stort svenskt uppslagsverk. Regeringen föreslås få ett bemyndigande att efter anbudsförhandlingar besluta om ett ekonomiskt bidrag av engångskaraktär.

I två motioner 2995 (fp) och 2998 (m) yrkas att riksdagen inte skall lämna det begärda bemyndigandet. Som skäl härför anförs i motion 2995 i huvudsak *att* det statliga åtagandet uppenbarligen är avsett att motsvara endast en mindre del av den beräknade utgivningskostnaden och att verkets utgivning därför knappast kan äventyras genom att stödet uteblir, *att* statsmakterna ställs inför ett svårt dilemma om projektet råkar i svårigheter under utgivningstiden *samt att* ett statligt stöd hellre bör inriktas på inköp av det färdiga verket, t. ex. till skolorna. I motion 2998 uttalar motionärerna att det visserligen finns skäl för staten att medverka till att en utgivning av ett stort svenskt uppslagsverk blir möjlig men att det är svårt att utan närmare uppgifter om utgivningen uttala sig för en bestämd lösning.

Utskottet vill erinra om att regeringen och riksdagen vid ett flertal tillfällen uttalat att det är angeläget att ett stort svenskt uppslagsverk kan ges ut. Därvid har anförts utbildningspolitiska, informationspolitiska och kulturpolitiska skäl. Som också uttalas i propositionen är utgivningen av en encyklopedi en angelägenhet för förlagsbranschen.

Av vad som anförs i propositionen och genom vad utskottet därutöver inhämtat framgår bl. a. följande. Utgivningen beräknas totalt omsätta mellan 350 och 400 milj. kr. Förlagskostnaderna för produktion, distribution, marknadsföring och räntor beräknas till 160—180 milj. kr., varav 50 milj. kr. utgör kostnader för den redaktionella framställningen. Visst stöd till utgivningen bedöms kunna erhållas från annan bidragsgivare än staten. Tiden för anbud avseende utgivningen har nyligen gått ut och statens kulturråd väntas i dagarna gå in till regeringen med förslag om upphandlingsbeslut.

Utskottet anser att planerna på utgivning av ett nytt stort uppslagsverk nu erhållit sådan precisering att det är möjligt att i detta sammanhang ta ställning till det av regeringen begärda bemyndigandet. Utskottet ansluter sig till den bedömning som ligger bakom propositionsförslaget, nämligen att det kan finnas behov av ett visst ekonomiskt stöd till utgivningen i initialskedet. Då det gäller farhågorna för att det förlag som åtar sig att ge ut verket inte utan ytterligare medelstillskott från staten kan slutföra utgivningen, vill utskottet framhålla att förlagets risktagande och andra villkor för utgivningen måste preciseras i det upphandlingsbeslut som kommer att fattas av regeringen. Utskottet, som vill framhålla att kostnaderna för den här aktuella engångsinsatsen från statens sida är avsedda att finansieras genom omprioriteringar av redan anvisade medel på medieområdet, avstyrker med hänvisning till det anförda motionsyrkandena (2995 yrkande 5 och 2998 yrkande 4) och tillstyrker att regeringen får det begärda bemyndigandet.

En bok för alla

Verksamheten med En bok för alla drivs av en särskild förlagsenhet inom Stiftelsen Litteraturfrämjandet och regleras genom avtal mellan staten och stiftelsen. Nu gällande tvåårsavtal, som går ut vid halvårsskiftet 1986, avser både utgivningen av vuxenböcker och av barn- och ungdomsböcker.

I propositionen föreslås att regeringen skall bemyndigas att för tiden efter det nuvarande avtalets utgång i avtal med Litteraturfrämjandet ikläda staten ekonomiska förpliktelser rörande utgivningen av En bok för alla. Då det gäller inriktningen av utgivningen anför föredragande statsrådet följande (prop. s. 50).

Bokmarknaden har förändrats under den tid En bok för alla har getts ut. Det finns numera ett rikt och varierat utbud av högklassig litteratur till

förhållandevis låga priser. Att ge ut En bok för alla som lågprisalternativ till den dyrare originalutgivningen på den allmänna bokmarknaden är därför f. n. inte lika angeläget som var fallet när verksamheten startade. Däremot har det avsevärt lägre priset på En bok för alla alltjämt en avgörande betydelse för möjligheten att effektivt sprida böcker i det läsfrämjande arbetet bland barn och ungdom.

Vad gäller vuxenböcker avspeglar sig förändringarna på marknaden i försäljningsprofilen. Allt fler böcker säljs i samband med läsfrämjande aktiviteter, medan bokhandelsförsäljningen stagnerar.

Jag finner detta nära samband mellan bokdistribution och lässtimulerande insatser vara utmärkande för verksamheten. Behovet av böcker med lågt pris för ett brett läsfrämjande arbete i folkrörelserna, på arbetsplatser och i skolan motiverar enligt min mening att en statligt finansierad utgivning av barn/ungdoms- och vuxenlitteratur vidmakthålls så länge inte bokbranschen kan erbjuda dessa målgrupper en till kvalitet och pris jämförbar utgivning.

Motion 2998 (m) innehåller krav på att för nästa budgetår medel inte skall anvisas till Litteraturfrämjandets utgivning av vuxenböcker, och av motionsmotiveringen framgår att syftet med motionen i denna del också är att något bemyndigande inte skall lämnas då det gäller denna utgivningskategori. Motionärerna hänvisar till att det numera finns ett rikt utbud av prisbillig, icke statssubventionerad kvalitetslitteratur. Motionärerna är däremot positiva till en fortsatt utgivning av En bok för allas barn- och ungdomsböcker.

Som framgår av redovisningen i propositionen har regeringen vid ställningstagandet till frågan om stöd till fortsatt utgivning av vuxenlitteratur beslutat beakta den utgivning av kvalitetspocketböcker för vuxna som andra förlag svarar för. Det har emellertid likväl ansetts angeläget att fortsätta Litteraturfrämjandets utgivning av sådana böcker med hänsyn till det nära sambandet mellan bokdistribution och lässtimulerande insatser som är utmärkande för En bok för alla-verksamheten och till att det i detta sammanhang behövs kvalitetsböcker med lågt pris.

Utskottet ansluter sig till bedömningen i propositionen och anser således att avtal bör träffas med Litteraturfrämjandet om fortsatt utgivning av såväl vuxenböcker som barn- och ungdomsböcker.

Motionärerna bakom motion 2997 (c) anser att verksamheten med En bok för alla är av så stor kulturpolitisk betydelse att riksdagen bör få ta ställning till innehållet i det nya avtalet med Litteraturfrämjandet.

Motionärerna framhåller värdet av den hittillsvarande verksamheten med En bok för alla, och det är därför angeläget att verksamheten långsiktigt kan tryggas. Motionärernas inställning leder till yrkandet att det begärda bemyndigandet inte bör lämnas av riksdagen (yrkande 8).

Utskottet har i skilda sammanhang framhållit värdet av Litteraturfrämjandets verksamhet såväl då det gäller utgivningen av En bok för alla som dess läsfrämjande verksamhet i övrigt. Utskottet har inte heller något att erinra mot vad som anförs i propositionen (s. 49—51) i här aktuellt avseen-

de. Med anledning av vad motionärerna anför vill dock utskottet uttala den meningen att det kan finnas skäl överväga en ännu längre avtalsperiod än två år, förslagsvis tre år. Då det gäller motionsyrkandet vill utskottet påpeka att om förslag till ett nytt avtal med Litteraturfrämjandet skulle underställas riksdagen, skulle möjligheterna för Litteraturfrämjandet till en mera långsiktig planering i viss mån försämras, eftersom riksdagen inte kan ta ställning till ett sådant förslag förrän tidigast i slutet av innevarande år. Utskottet vill också — i överensstämmelse med synsättet i propositionen — framhålla att ändringar i principerna för den aktuella utgivningen måste underställas riksdagen. I sammanhanget finns skäl påpeka att motionärerna inte framställt något önskemål om ändring av gällande principer. Utskottet anser under hänvisning till det anförda att regeringen bör få det begärda bemyndigandet. Motion 2997 avstyrks således i motsvarande del (yrkande 8).

Statliga kreditgarantier till bokförlag

Utskottet tillstyrker förslag i propositionen (s. 51—53) om att statliga garantier till bokförlag som infördes år 1975 även i fortsättningen skall kunna utgå. En s. k. engagemangsram bör, som också föreslås i propositionen, fastställas. Den bör vara 6 milj. kr. Om beviljade garantier infrias bör ramen minskas med motsvarande belopp.

Utskottet tillstyrker också att industriverket får fatta beslut även i fråga om garantiåtaganden som överstiger 0,5 milj. kr. Sådana beslut fattas nu av regeringen. Frågan om garantiåtaganden för mer än 75 % av lånebehovet bör även fortsättningsvis underställas regeringen.

Det statliga stödet till bokdistribution och bokhandel

Förslaget i propositionen då det gäller statliga stödinsatser i distributionsledet har i huvudsak två syften, nämligen att dels öka tillgängligheten av kvalitetslitteratur i bokhandeln, dels vidmakthålla och om möjligt förstärka ett vittförgrenat bokhandelsnät (se även sammanfattning i prop. s. 54). Utskottet redovisar i det följande de olika delförslagen och tar ställning till dessa samt till de motionsyrkanden som väckts i denna del.

Distributionsstöd till fackbokhandeln

Utskottet har i det föregående uttalat sin tillfredsställelse över att ett nytt fackbokhandelsavtal kommit till stånd. Med hänsyn till den stora kulturpolitiska betydelsen av att kvalitetslitteratur finns i fackbokhandeln även på mindre orter finns skäl att här relativt utförligt redovisa innehållet i dels det nu gällande fackbokhandelsavtalet, dels det nyligen träffade avtalet för tiden från halvårsskiftet i år.

Det nuvarande fackbokhandelsavtalet mellan Svenska bokförläggare-

föreningen (SBF) och Bok-, pappers- och kontorsvaruförbundet (Bopako) innebär bl. a. att rabatt utgår med 33 % av förlagsnettopriset på det första exemplaret av de titlar som enligt förlagens beslut ingår i abonnemanget till fackbokhandeln. Minst hälften av ett förlags utgivning av allmänlitteratur måste ingå i abonnemanget, men det står förlaget fritt att utöka abonnemanget till 100 % av utgivningen. Fackbokhandeln åtar sig att dels ta emot abonnemangsexemplaren, dels hålla en sortimentsbredd av minst ca 4 000 aktuella titlar allmänlitteratur och dels bedriva en aktiv försäljning av de titlar som ges ut av samtliga till fackbokhandelsavtalet anslutna förlag.

Ett statligt distributionsstöd utgår, vilket motsvarar 23 procentenheter av förlagens abonnemangsrabatt för titlar som erhållit statligt utgivningsstöd.

Det nyligen träffade nya fackbokhandelsavtalet innebär att abonnemangsrabatten för de titlar som erhåller utgivningsstöd höjs från nuvarande 33 % till 50 % av förlagsnettopriset samt att abonnemangsexemplar av dessa titlar får returneras tidigast andra året efter utgivningsåret. En förutsättning för avtalets genomförande i denna del är att staten höjer distributionsstödet. Branschen förutsätter att staten ger en ersättning som motsvarar minst 30 procentenheter av förlagens rabatt — dvs. 50 % av förlagsnettopriset — på de abonnemangsböcker som erhåller statligt utgivningsstöd.

Utskottet delar den uppfattning som redovisas i propositionen om att det är ett angeläget syfte att öka lagerhållningstider för en stor del av kvalitetslitteraturen. Med hänsyn härtill och till bokbranschens åtaganden i övrigt om en bred spridning av kvalitetslitteratur tillstyrker utskottet att den statliga ersättningen för förlagsrabatten för titlar med utgivningsstöd höjs från nuvarande 23 till 30 procentenheter.

Utskottet anser att motion 2998 (m) i här aktuell del (yrkande 10) får anses tillgodosedd genom detta ställningstagande. Motionärerna vill att regeringen skall få i uppdrag att pröva förutsättningar för att förbättra lagerhållningen av viktig litteratur.

Sortimentsstöd till serviceboklådor

I propositionen föreslås att även boklådor utanför fackbokhandelsgruppen, i första hand serviceboklådor, skall kunna få statligt stöd för inköp av ett brett urval av aktuell allmänlitteratur, ett s. k. sortimentsstöd. Stödet föreslås bli konstruerat som ett graderat årligt schablonbidrag vid inköp av minst det nyhetssortiment vars omfattning bestäms utifrån värdet av resp. bokhandels årsinköp av allmänlitteratur. Stödet bör handhas av Bokbranschens finansieringsinstitut AB (BFI).

Utskottet tillstyrker regeringsförslaget. Som medelsram föreslås 1 milj. kr. per år. Denna fråga behandlas i det följande.

Kreditstöd till bokhandeln

Utskottet tillstyrker att försöksverksamheten med kreditstöd till bokhandeln permanentas med i huvudsak oförändrade villkor, dock att lånemöjligheten utvidgas till att avse också övertagande av hyresrätt till affärslokal, samt att statliga kreditgarantier till bokhandel avvecklas som stödform.

Stöd till bokinformation

Det föreslås i propositionen att statsbidrag under vissa villkor skall kunna användas för att tillfälligt förstärka bokbranschens gemensamma information om och marknadsföring av ett brett urval av förlagens samlade utgivning av god allmänlitteratur. I detta syfte föreslås att staten under en viss tid medverkar vid finansieringen av en bred spridning av årliga bokkataloger riktade till barn och ungdom. Förslaget innebär att statsbidrag skall utgå med 1 milj. kr. om året. Det bygger på förutsättningarna att branschen som tidigare varit fallet ger ut och sprider i sina reguljära försäljningskanaler lättillgängliga kataloger, skilda för barn- och ungdomsböcker å ena och vuxenböcker å andra sidan. Statsbidraget är i huvudsak avsett att användas för att bekosta en ytterligare spridning av katalogerna till exempelvis hushåll med barn, skolor, bibliotek och barn- och ungdomsorganisationer.

Motionärerna bakom motion 2998 (m) tillstyrker med viss tvekan att statsbidrag får utgå till information av här aktuellt slag. De anser emellertid — under hänvisning till sin inställning då det gäller klassisk litteratur för skolans behov (s. 19 ovan) — att medel som anvisas för informationsändamål bör täcka såväl de administrationskostnader som föranleds av en förstärkt insats i fråga om klassiker i skolan som kostnader för en av skolöverstyrelsen driven informationskampanj om klassikerutgivningen.

Med hänvisning till att utskottet i det föregående tagit principiell ställning för regeringens förslag om ett särskilt stöd under tre år till utgivning av klassiker avstyrks motionsyrkandet (yrkande 3 delvis). Utskottet tillstyrker propositionsförslaget.

Stöd till utbildning och rådgivning i bokhandeln

Utskottet tillstyrker att statligt stöd får ges till bokhandeln för utbildning och ekonomisk rådgivning. Mottagare av stödet skall vara den enskilda bokhandeln. Stödet bör, som föreslås i propositionen, vara behovsprövat och i första hand riktas till små och medelstora företag (prop. s. 70—72).

Myndighetsuppgifter m. m. inom bokhandelsstödet

Det föreslås i propositionen att Bokbranschens finansieringsinstitut AB (BFI) skall svara för fördelning m. m. av merparten av det statliga stödet

till bokhandeln. Denna rätt för BFI innebär myndighetsutövning och kräver som sådan stöd i lag. BFI skall även följa utvecklingen i bokhandelsbranschen liksom effekterna av de statliga stödinsatserna. Statens kulturråd skall även fortsättningsvis svara för fördelningen av distributionsstödet, föreslås det.

Utskottet tillstyrker det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

Det kan i detta sammanhang noteras att BFI:s åtaganden i samband med stödet kommer att preciseras i ett avtal mellan staten och bolaget.

Gemensamma frågor för folkbiblioteksverksamheten

I propositionen framhålls att samarbetet över biblioteksgränserna är en viktig förutsättning för att alla människor skall ha tillgång till det samlade biblioteksväsendets resurser. För att åstadkomma detta krävs en samordning av statliga och kommunala insatser. Föredragande statsrådet tar upp några frågor av gemensamt intresse för stat och kommun i arbetet med att bredda och förbättra biblioteksservicen. Utskottet har i det föregående, nämligen i det avsnitt som rör frågan om en bibliotekslag m. m., delvis berört några av frågorna. Det gäller mål för folkbibliotekens verksamhet (s. 75) samt informationsteknologin och folkbiblioteken (s. 79). I detta huvudavsnitt av propositionen lämnas även synpunkter i fråga om folkbibliotekens samverkan med myndigheter, förvaltningar, organisationer och föreningsliv i övrigt (s. 77) samt i fråga om Bibliotekstjänst AB (s. 80).

Mål för folkbibliotekens verksamhet

I propositionen framhålls bl. a. att många nya krav och förväntningar ställs på folkbiblioteken och att, utöver rollen i det lokala kulturlivet och folkbildningen, biblioteket har en uppgift för informationsförsörjning, utbildning och forskning. Prioriteringar måste göras både i det dagliga arbetet och när långsiktiga planer görs upp. Dessa underlättas om det finns en väl förankrad målsättning att utgå från.

I propositionen framhålls vidare bl. a. följande (s. 76).

Folkbibliotekens verksamhet utformas till sist av de förtroendevalda i varje enskild kommun. Det är i kommunen som den konkreta bibliotekspolitiken förverkligas, anpassad till lokala behov och ambitioner. Gemensamma målsättningar behöver inte tas till intäkt för en schematisk likriktning.

Som angetts tidigare (s. 16) har folkbiblioteksutredningen sökt åstadkomma en helhetssyn på folkbibliotekens verksamhet. Utredningens uppfattning har sammanfattats i följande allmänna mål.

Folkbiblioteket är vår viktigaste lokala kulturinstitution och det skall spela en aktiv roll som initiativtagare och samarbetspart i det lokala

kulturlivet. Det skall ha ett allsidigt mediebestånd, stå öppet för alla och erbjuda sina tjänster utan kostnad för den enskilde.

Folkbiblioteket skall stimulera människor att söka kunskap och kulturupplevelser och arbeta målmedvetet för att nå ut med verksamheten till allt fler. Det skall bidra till en ökad medvetenhet och till ett engagemang i den demokratiska processen. Folkbiblioteket skall visa respekt för den enskildes önskemål och behov men alltid främja god kvalitet vid val av medier och aktiviteter.

Det anges i propositionen att kring dessa förslag till mål för folkbibliotekens verksamhet finns det en bred uppslutning i remissopinionen. De angivna målen har konkretiserats i fyra handlingslinjer avsedda att ge vägledning för det aktuella folkbiblioteksarbetet. Dessa handlingslinjer har redovisats tidigare (ovan s. 16, se även prop. s. 77).

Efter en redovisning för bl. a. remissutfallet, anför föredragande statsrådet, att enligt hans mening de av folkbiblioteksutredningen föreslagna målen och handlingslinjerna kan stimulera diskussionen om prioritering och utveckling i kommunerna. De kan självfallet inte bli styrande för den kommunala verksamheten. De bör dock tas som utgångspunkt då de enskilda kommunerna självständigt gör sina prioriteringar och de bör även ligga till grund för de statliga insatserna på folkbiblioteksområdet.

Kulturutskottet ansluter sig till de bedömningar som i enlighet med det sagda gjorts i propositionen. Utskottet vill i sammanhanget för sin del särskilt understryka vikten av att den av de fyra handlingslinjerna som avser uppsökande verksamhet uppmärksammas av kommunerna.

Övriga frågor

Då det gäller de övriga frågorna i detta avsnitt hänvisar utskottet i första hand till propositionen (s. 77—84).

Det statliga stödet till folkbiblioteksverksamhet

Stödets inriktning i stort

Det framhålls i propositionen att nuvarande skatteutjämningssystem mellan kommunerna innebär att staten garanterar kommunerna en viss skattekraft. Kommuner som har ett svagt inkomstunderlag och höga kostnader beroende på ogynnsamma förutsättningar ges därigenom möjlighet att fullgöra sina uppgifter på ett jämfört med andra kommuner likvärdigt sätt. Även på folkbiblioteksområdet fyller skatteutjämningsbidraget en väsentlig funktion för att öka förutsättningarna för standardutjämning. Det har dock funnits skäl att genom specialdestinerade bidrag komplettera skatteutjämningsbidraget och ytterligare stimulera biblioteksutvecklingen i vissa avseenden.

Det statliga stödet är för närvarande 30 milj. kr. med ungefär lika fördelning av bidrag till lokal och regional verksamhet. De förslag till ändringar av nu gällande stödordning som föreslås i propositionen har en inriktning mot att stärka länsbiblioteken i deras olika funktioner för att stimulera och komplettera biblioteksverksamheten i svaga kommuner. De förstärkningar som föreslås avser att öka länsbibliotekens och lånecentralernas roll i förhållande till kommunerna vad gäller kompletterande medie- och informationsförsörjning samt rådgivning, utveckling och fortbildning. Vidare föreslås att folkbiblioteksstödet skall ges en sådan inriktning att det ytterligare stimulerar ett målmedvetet arbete vad gäller utveckling av bibliotekens verksamhetsformer och arbetsmetoder. Det förordas att en omfördelning från kommunala punktbidrag till ökade bidrag till länsbibliotek successivt sker under en treårsperiod. Särskilda bidrag till arbetsplatsbibliotek föreslås. Utskottet tar i det följande ställning till de olika delförslagen.

Stöd till regional biblioteksverksamhet

Länsbiblioteken bör enligt vad som förordas i propositionen ges möjligheter att ta ett större ansvar för sina huvuduppgifter, nämligen att för kommunerna tillhandahålla kompletterande medieförsörjning, rådgivning, information och fortbildning samt specialtjänster.

För att möjliggöra ökade insatser från länsbibliotekens sida föreslås att länsbibliotekets resurser förstärks genom att staten successivt ökar sitt anslag under en treårsperiod. Detta kan ske inom ramen för det totala bidraget till folkbiblioteken genom att nuvarande punktbidrag till lokal biblioteksverksamhet efter hand avvecklas i takt med att perioderna för redan beslutade bidrag löper ut. För budgetåret 1985/86 föreslås att 35 nya grundbelopp fördelas till länsbiblioteken.

För närvarande har varje länsbibliotek 5—7 grundbelopp. Enligt propositionen är det rimligt att alla länsbibliotek redan första året kan påräkna en viss förstärkning samtidigt som utrymme för ytterligare bidragsförstärkning i några fall skapas. Nuvarande maximigräns för antalet grundbelopp per län bör därför inte längre tillämpas. Vad som anförs i propositionen innebär — med visst förtydligande av ordalagen i denna — att det fr. o. m. nästa budgetår finns skäl att överväga en mer differentierad fördelning som tar hänsyn till de skilda behov som kan finnas i olika län. Exempel på bibliotek med särskilda behov är länsbiblioteket i Umeå, som är i behov av medfinansiering av en bibliotekskonsulent för det samiska språkområdet, samt länsbiblioteket i Stockholm, som är i behov av medfinansiering av den rådgivningsfunktion beträffande litteratur för invandrare och språkliga minoritetsgrupper som också föreslås i propositionen.

I motion 2997 (c) framförs synpunkter rörande inriktningen av länsbibliotekens verksamhet. Dessa måste enligt motionärerna även i fortsättning-

en ha tyngdpunkten i sin verksamhet inriktad på service till framför allt kommunernas folkbibliotek. Det är angeläget att de ytterligare medel som tilldelas länsbiblioteken inte utnyttjas för olika administrationsgöromål utan att de kommer verksamheten till del. Det är också viktigt, anför motionärerna, att länsbiblioteket utvecklar sina kontakter med studieförbunden och andra organisationer inom sina verksamhetsområden (yrkande 3).

Enligt utskottets mening står de i motionen redovisade synpunkterna i god överensstämmelse med det synsätt som präglar propositionsförslaget. Utskottet hänvisar i detta hänseende till propositionen (s. 87). Då det gäller kontakter med studieförbunden och andra organisationer ägnas ett särskilt avsnitt i propositionen åt samverkan (s. 77). Vad där anförs bör enligt utskottets mening i lika hög grad gälla länsbiblioteken som folkbiblioteken i kommunerna. Uskottet anser således att motionsyrkandet kommer att tillgodoses utan något särskilt riksdagsinitiativ.

I motion 2997 (c) vill motionärerna också att riksdagen skall uttala sig för att det i Umeå omedelbart skall inrättas en tjänst för rådgivning kring samisk litteratur.

Utskottet tillstyrker den i propositionen föreslagna ökningen av antalet grundbelopp till länsbiblioteken. Med hänsyn härtill och till vad i propositionen i övrigt anförts i denna del och som utskottet inte har något att erinra mot, utgår utskottet från att kulturrådet, som fördelar grundbeloppen, redan för nästa budgetår kommer att ge länsbiblioteket i Umeå en särskild förstärkning. Motionsyrkandet påkallar därför inte någon riksdagens åtgärd (yrkande 6).

Lånecentraler och depåbibliotek

Formerna för lånecentrals- och depåbiblioteksverksamheten samt övriga villkor för verksamheten bör enligt propositionen efter förhandlingar regleras mellan staten och de tre kommuner som är huvudmän för verksamheten, nämligen Stockholm, Umeå och Malmö.

Utskottet har inte något att erinra mot vad som anförts i denna del i propositionen.

Stöd till lokal utveckling

I propositionen konstateras att det bidrag som nu finns till lokal biblioteksverksamhet endast i begränsad utsträckning medverkat till att utjämna standardskillnader kommunerna emellan. Detta har främst sin orsak i att utformningen av bidraget och villkoren för att erhålla bidrag inte har givit tillräckligt utrymme för de i bibliotekshänseende sämst ställda kommunerna att söka och få bidrag. Mot bl. a. denna bakgrund föreslås i propositionen att nuvarande punktbidrag till lokal biblioteksverksamhet upphör och ersätts med ett lokalt utvecklingsbidrag avsett för de kommuner vars

folkbiblioteksverksamhet i fråga om kvalitet och omfattning väsentligt understiger den genomsnittliga i landet. Som villkor för bidrag bör gälla att kommunen för egen del är beredd till långsiktig satsning för att stärka folkbiblioteksverksamheten. Bidrag till en kommun bör som längst kunna utgå under fem år till ett sammanlagt belopp av högst 2 milj. kr.

Föredragande statsrådet anför som skäl för förslaget följande (s. 93).

Den typ av lokalt utvecklingsbidrag som jag förordar är ämnad att stimulera och hjälpa de kommuner som har den sämsta biblioteksverksamheten. Jag räknar med att väsentliga effekter kan uppnås genom att bidraget för enskild kommun kan utgöra en avsevärd ekonomisk förstärkning och utgå under en relativt lång period.

Utformningen av det lokala utvecklingsbidraget enligt mitt förslag skall ses i relation till den utökning och inriktning av bidraget till regional biblioteksverksamhet som jag föreslår. Länsbiblioteken får därigenom utökade möjligheter att biträda kommunerna i den nödvändiga analysen och planeringen av det kommunala bibliotekssystemet. De kommuner med svaga bibliotek som hittills inte på ett ändamålsenligt sätt har kunnat tillgodogöra sig statsbidrag ges nya möjligheter att, om de så önskar, i samråd med länsbiblioteket göra en långsiktig biblioteksplan och söka statsbidrag hos kulturrådet för ett ändamålsenligt sammansatt stödprogram. Länsbiblioteket kommer även att ha möjlighet att aktivt biträda en kommun som erhållit utvecklingsbidrag i genomförandet av programmet. På denna punkt har det funnits brister i nuvarande stödordning.

I motion 2998 (m) yrkas avslag på förslaget om lokalt utvecklingsbidrag. Motionärerna anser att det är olämpligt att ge statsbidrag för biblioteksverksamhet till vissa kommuner under lång tid. Ytterst är det varje kommuns sak att avgöra inriktning och omfattning av dess verksamhet. Det är då olämpligt att skapa möjlighet för vissa kommuner att erhålla stöd från staten till ett område kommunen själv inte anslagit tillräckliga medel till, anför motionärerna.

Utskottet anser att det liksom hitintills i viss utsträckning bör kunna utgå bidrag till lokal biblioteksverksamhet. Bidraget bör på de ovan redovisade skälen utformas i enlighet med propositionsförslaget. Utskottet vill i sammanhanget betona att det innebär ett långsiktigt arbete att utveckla en lokal biblioteksverksamhet och att det därför finns fog för att bidrag skall kunna utgå under så lång tid som fem år. Det finns också skäl betona att, som framgår av den ovan lämnade redovisningen, en förutsättning för att bidrag skall kunna utgå är bl. a. att det görs upp en långsiktig biblioteksplan. Länsbibliotekets resurser måste också utnyttjas bättre än vad som hitintills varit fallet.

Utskottet avstyrker således motionsyrkandet (yrkande 5) och föreslår att riksdagen godkänner vad som i propositionen förordats om ändring i grunderna för statligt stöd till lokal biblioteksverksamhet.

Arbetsplatsbibliotek

I årets budgetproposition har regeringen lagt fram ett aktionsprogram

för att med olika statliga insatser stödja och stimulera en utvecklingsprocess som stärker kulturaktiviteterna på arbetsplatserna. Förslagen berör olika områden, varav arbetsplatsbibliotek är ett.

Enligt föredragande statsrådets mening är ett riktat stöd till kommunerna för fortsatt utbyggnad av arbetsplatsbibliotek angeläget. Bidraget bör vara av storleksordningen 3 milj. kr. och efter ansökan fördelas av kulturrådet till kommuner som är beredda att etablera nya arbetsplatsbibliotek. Stödet bör vara av engångskaraktär och stimulera kommunerna att tillsammans med fackliga organisationer, företag, lokala studieförbund etc. informera om och planera igångsättande av arbetsplatsbibliotek. Bidraget bör inte ha karaktären av driftsbidrag. Däremot bör det fritt kunna disponeras av kommunen för att exempelvis delfinansiera lokala organisationers och andra parters medverkan i ett planerings- och etableringsskede. Ett statsbidrag av detta slag jämte de möjligheter som bör finnas att utnyttja förnyelsefonderna bör enligt propositionen väsentligt stimulera utvecklingen av arbetsplatsbibliotek.

Regeringen föreslår att riksdagen skall godkänna de redovisade principerna för statligt stöd till etablering av arbetsplatsbibliotek.

I två motioner, 2995 (fp) och 2998 (m), framställs yrkanden som innebär bl. a. att något särskilt statligt stöd till arbetsplatsbibliotek inte skall utgå och att riksdagen följaktligen inte bör godkänna några principer för sådant stöd. I motion 2995 anförs som skäl för detta ställningstagande att i den hårda prioritering av statsutgifterna som framtvingats av nuvarande statsfinansiella läge är ett nytt statsbidrag, avsett för arbetsplatsbibliotek, mindre angeläget, bl. a. mot bakgrunden av möjligheten att utnyttja företagens förnyelsefonder. I stället bör motsvarande resurser kunna användas till att under anslaget Litteraturstöd höja utgivningsstödet med 2 milj. kr. och att under anslaget Bidrag till folkbibliotek begränsa nedskärningen av anslagsposten till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk med 1 milj. kr. I den andra motionen, 2998, hävdar motionärerna att det är orealistiskt att föreställa sig att man skulle kunna bygga ut två parallella bibliotekssystem, ett i anknytning till våra bostadsområden (huvudbibliotek), filialer, bokbussar, bibliotek på vårdinrättningar, pensionärshotell m. fl. och ett i anknytning till våra arbetsplatser (arbetsplatsbibliotek). I stället för att splittra resurserna bör den redan existerande biblioteksorganisationen stärkas. Medelst information och andra åtgärder bör enligt motionärernas mening allt fler människor ur olika samhällsgrupper förmås att använda sig av de tjänster som biblioteken ger inom utbildnings-, informations- och kultursektorerna.

Utskottet anser för sin del att — i enlighet med vad som redovisas i propositionen (s. 94) — den hittillsvarande verksamheten då det gäller arbetsplatsbibliotek visar att verksamheten är en bra väg att nå nya grupper, som har svårt att hitta vägen till folkbiblioteken. Satsningen på arbetsplatsbibliotek utgör enligt utskottets mening ett viktigt led i det aktionspro-

gram som redovisats i budgetpropositionen för att med olika statliga insatser stödja och stimulera en utvecklingsprocess som stärker kulturaktiviteterna på arbetsplatserna. Utskottet godtar därför de principer för ett statligt stöd till etablering av arbetsplatsbibliotek som framläggs i propositionen och avstyrker motionerna i motsvarande del (2995 yrkande 6 delvis och 2998 yrkande 9 delvis). Utskottet vill i sammanhanget framhålla att insatserna måste ses endast som ett steg då det gäller att nå ut med ett kulturerbjudande till grupper för vilka det på grund av psykologiska eller andra hinder är svårt att hitta till folkbiblioteken eller till andra kulturkällor. Det finns också skäl att ägna stor uppmärksamhet åt möjligheterna att nå svaga grupper även på andra sätt, exempelvis genom insatser i boendemiljöerna. I ett följande avsnitt om verksamhetsutveckling uttalar sig utskottet bl. a. om statligt stöd till ett intensifierat utvecklingsarbete då det gäller läsfrämjande och uppsökande arbete.

I anslutning till det sist sagda tar utskottet upp till behandling motion 2997 (c), såvitt däri yrkas att medel inte skall beräknas för en särskild anslagspost avseende arbetsplatsbibliotek utan att medel skall beräknas gemensamt för detta ändamål, för bidrag till lokal biblioteksverksamhet och för bidrag till verksamhetsutveckling. Motionärerna menar att så betydande stödbelopp som föreslås i propositionen, 3 milj. kr., inte bör bindas till viss typ av bibliotek.

I överensstämmelse med vad utskottet ovan anfört kan det finnas även andra vägar att nå nya grupper än genom arbetsplatsbibliotek. Då det gäller utnyttjandet av de ekonomiska resurser som nu är aktuella anser utskottet dock att de bör användas till ändamål som i huvudsak preciseras av riksdagen; utskottet har redan diskuterat frågan om stöd till lokal utveckling, för vilket medel beräknas inom ramen för bidrag till lokal biblioteksverksamhet, och kommer i det följande att pröva frågan om bidrag till verksamhetsutveckling. Utskottet vill också påpeka att avsikten är att kulturrådet skall få omfördela högst 1 milj. kr. mellan bl. a. de tre anslagsändamål som tas upp i motionen. Utskottet tillstyrker detta. Således anser utskottet att någon sammanslagning av de anslagsposter som tas upp i regeringens förslag inte bör göras. Motion 2997 avstyrks därför i aktuell del (yrkande 4).

Stöd till inköp av talböcker

Utskottet tillstyrker att ett särskilt bidrag av engångskaraktär skall kunna utgå till länsbibliotek för inköp av talböcker enligt en plan för talboksförsörjning inom resp. län. Bidragen bör, som föreslås i propositionen, fördelas av talboks- och punktskriftsbiblioteket (TBP).

Stöd till verksamhetsutveckling

Visst statligt stöd till verksamhetsutveckling vid folkbibliotek bör enligt propositionen utgå. Riksdagen bör godkänna principer för sådant stöd.

Detta bör vara av storleksordningen 1,5 milj. kr. och i första hand utgå för kommunal medverkan i enlighet med en av kulturrådet utarbetad plan.

I motion 2998 (m) yrkas avslag på propositionen i denna del (yrkande 6). Motionärerna anför att bidragets syfte angivits alltför "lösligt". De framhåller att det i all verksamhet, kommunal likväl som annan, bör ligga ett moment av utvecklingsarbete.

Det sist sagda kommer också till uttryck i propositionen. Där framhålls emellertid också att med hänsyn till frågans angelägenhetsgrad det finns skäl som talar för att staten gör särskilda ansträngningar att stödja och stimulera metodutveckling samt att förmedla sådana erfarenheter. Utskottet delar denna uppfattning. Utskottet ansluter sig också till den uppfattning som kommer till uttryck i propositionen, nämligen att det finns två områden som bedöms vara särskilt angelägna i samband med ett intensifierat utvecklingsarbete, dels former för det läsfrämjande och uppsökande arbetet, dels metoder för att ta till vara den nya informationsteknologin på folkbiblioteksområdet. Synpunkter i dessa båda avseenden utvecklas närmare i propositionen, till vilken utskottet hänvisar (s. 101 och 102).

Utskottet vill framhålla att det ligger i utvecklingsverksamhetens natur att konkreta projekt inte i detalj kan anges redan vid anslagsbeviljandet från statsmakternas sida. Utskottet vill också erinra om vad utskottet i ett tidigare avsnitt (s. 28) anfört om vikten av ett uppsökande arbete på folkbiblioteksområdet. Under hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet propositionen och avstyrker motionsyrkandet (yrkande 6).

Statliga uppgifter inom folkbiblioteksområdet

I ett särskilt avsnitt i propositionen sammanfattar föredragande statsrådet sin syn på hur kulturrådet m. fl. myndigheter bör inrikta sin verksamhet för att på ett effektivt sätt stärka folkbiblioteksverksamheten.

Utskottet begränsar sig här till att beröra frågan om biblioteksverksamhet på kriminalvårdsanstalter.

I propositionen anför föredragande statsrådet bl. a. följande (s. 107).

Intagna i häkten och på anstalter kan betraktas som socialt handikappade och tillhör de eftersatta grupper som den statliga kulturpolitiken skall ta särskild hänsyn till. De som vistas på slutna anstalter och i häkten kan inte själva ta sig till folkbibliotek och andra kulturella institutioner. Det är därför enligt min uppfattning synnerligen angeläget att dessa människor ges tillgång till den service, som folkbiblioteken kan förmedla. Verksamheten vid häktena är särskilt viktig, eftersom de häktade är mer isolerade än andra intagna och läsning ofta är den enda sysselsättning som står till buds. Detta återspeglas i en hög genomsnittlig utlåning per häktesplats. Vidare bör beaktas de behov av mer kostnadskrävande biblioteksservice som intagna och häktade med andra modersmål än svenska kan ha.

Vidare slås fast att biblioteksverksamheten inom kriminalvården är en statlig angelägenhet. Kriminalvårdens resurser medger dock för närvaran-

de inte att mer än omkring hälften av de kommuner som ger biblioteksservice till anstalter och häkten kan få full ersättning härför. I likhet med folkbiblioteksutredningen och kriminalvårdsstyrelsen anser dock föredragande statsrådet att staten successivt bör kunna ersätta även de övriga kommunerna fullt ut för deras biblioteksinsatser i häkten och på slutna anstalter.

Justitieutskottet har med anledning av en granskning som gjorts av riksdagens revisorer nyligen behandlat bl. a. frågan om kostnader för biblioteksverksamheten på häkten och på anstalter (JuU 1984/85:37). Utskottet har hemställt att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att vad som anförts i propositionen enligt den ovan lämnade redovisningen helt ligger i linje med den uppfattningen i saken justitieutskottet har. I överensstämmelse med vad som sägs i en i ärendet väckt motion och till skillnad från den uppfattning revisorerna gett uttryck för (Förslag 1984/85:12) har justitieutskottet också ansett att biblioteksverksamhet vid häktena även framdeles bör hållas på minst samma nivå som hittills.

Anslagsberäkningar för budgetåret 1985/86

Den totala anslagsramen

I budgetpropositionen i år föreslog regeringen att biblioteksersättningens grundbelopp skulle höjas med 1 öre till 41 öre och övriga grundbelopp i motsvarande mån. Sedan motioner väckts av företrädare för samtliga riksdagspartier om en ytterligare höjning av biblioteksersättningen, beslöt riksdagen på hemställan av utskottet att höja grundbeloppet med 1 öre utöver förslaget i propositionen eller således till 42 öre. Övriga grundbelopp skulle enligt beslutet höjas i motsvarande mån (KrU 1984/85:16 p. 9, rskr. 1984/85:253). Kostnaderna beräknades till 1 071 000 kr. En av de angivna motionerna var motion 2474 (s). I denna motion yrkas också att den sålunda genomförda höjningen av biblioteksavgiften skall finansieras genom omfördelning av medel från de anslag som avser ändamål inom litteratur- och folkbiblioteksområdet.

Som framgår av det föregående finns skilda meningar om vilka resurser som bör avsättas till olika ändamål på litteratur- och folkbiblioteksområdet. Utskottet anser dock inte att det finns skäl att skära ner medelsanvisningen för att finansiera den höjning av biblioteksersättningen som beslutats utöver vad regeringen föreslagit. Utskottet avstyrker därför motionen i aktuell del (yrkande 1 delvis).

G 9. Stöd till kulturtidskrifter

Riksdagen har för nästa budgetår anvisat 10 204 000 kr. till stöd till kulturtidskrifter (prop. 1984/85:100, bil. 10 s. 548—550, KrU 1984/85:13 p. 4, rskr. 1984/85:268).

I motion 2996 (vpk) föreslås att ett belopp om ytterligare 3 milj. kr. skall anvisas under anslaget och att dessa medel skall användas av kulturrådet för försöksverksamhet med tidskrifter på bibliotek m. m.

Riksdagen har i samband med medelsanvisningen under anslaget prövat frågan om en uppräkning av det av regeringen föreslagna anslagsbeloppet i syfte att finansiera en av kulturrådet föreslagen försöksverksamhet. Utskottet har därvid på anförda skäl avstyrkt en sådan uppräkning. Riksdagen har intagit samma ståndpunkt. Det finns enligt utskottets mening inte anledning att ompröva medelsbehovet under anslaget. Motionsyrkandet avstyrks därför (yrkande 5).

G 14. Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Produktionskostnader

I det föregående har utskottet tillstyrkt att talboks- och punktskriftsbiblioteket får möjligheter att under vissa villkor lämna statsbidrag till länsbibliotek för inköp av talböcker. Utskottet tillstyrker förslag i propositionen om att rubricerade anslag förstärks med 2 milj. kr. utöver vad riksdagen redan anvisat (prop. 1984/85:100, bil. 10 s. 558—560, KrU 1984/85:13 p. 7, rskr. 1984/85:268).

G 15. Litteraturstöd

Från anslaget utgår stöd till utgivning av litteratur enligt förordningen (1978:490) om statligt litteraturstöd. De olika kategorierna inom utgivningsstödet och de övriga ändamål som får stöd under anslaget framgår av sammanställningen nedan (s. 37). Även regeringens förslag framgår av sammanställningen.

Utskottet har i det föregående tillstyrkt att statligt stöd skall kunna utgå till utgivning av en klassikerserie för i första hand skolan. Utskottet tillstyrker att ett belopp av 4 milj. kr. för detta ändamål anvisas för nästa budgetår under förevarande anslag och beräknas under anslagsposten Utgivningsstöd. Detta innebär att utskottet avstyrker motion 2998 (m), såvitt däri yrkas avslag på medelsanvisningen (yrkande 8 delvis).

I detta sammanhang erinrar utskottet om att det i motion 2995 (fp) föreslås att stödet till klassikerutgivningen skall få karaktär av konsument- och distributionsstöd. Denna fråga har behandlats i det föregående (yrkande 3).

I samma motion, 2995, föreslås en höjning av utgivningsstödet med 2 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit eller således med 6 784 000 kr. till 28 920 000 kr, varav 4 milj. kr. till klassikerstöd. Motionärerna vill finansiera den extra höjningen och viss annan höjning av en anslagspost (se G 20) genom att inte beräkna medel till anslagsposten Arbetsplatsbibliotek (under G 20). Utskottet, som i det föregående tillstyrkt en satsning på arbetsplatsbibliotek, avstyrker motionsyrkandet (yrkande 4 delvis) och tillstyrker propositionen i motsvarande del.

	1984/85	Beräknad ändring 1985/86	
		Statens kulturråd, skolöverstyrelsen	Föredraganden
1. Utgivningsstöd	(22 136 000)[1]	(+2 327 000)[2]	+4 784 000
a) Ny svensk skönlitteratur för vuxna	6 100 000	+ 427 000	
b) Skönlitteratur för vuxna i svensk översättning	3 000 000	+ 210 000	
c) Klassiker	2 260 000	+ 158 000	
d) Facklitteratur för vuxna	4 046 000	+ 283 000	
e) Barn- och ungdomslitteratur	2 575 000	+ 180 000	
f) Barn- och ungdomsserier	500 000	+ 535 000	
g) Projektstöd till särskilt kostnadskrävande utgivning	1 325 000	+ 93 000	
h) Litteratur på invandrar- och minoritetsspråk	950 000	+ 267 000	
i) Utgivning av August Strindbergs samlade verk	900 000	+ 63 000	
j) Svenska Vitterhetssamfundet[3]	55 000	+ 3 000	
k) Stöd till författarverkstäder	225 000	+ 96 000	
l) Studie av bokbranschen[3]	200 000	+ 12 000	
m) Arvoden m. m. för fördelning av utgivningsstödet	(770 000)[4]	(+ 75 000)[4]	
2. Utgivning av lättläst litteratur	1 577 000	+ 542 000[5]	+ 447 000
3. Stiftelsen Litteraturfrämjandet för utgivning av En bok för alla samt läsfrämjande åtgärder för barn och ungdom	5 560 000	+ 389 000	+ 167 000
4. Sigtunastiftelsens klipparkiv	50 000	+ 23 000	− 50 000[6]
5. Stiftelsen Svenska barnboksinstitutet	970 000	+ 458 000	− 970 000[6]
6. Samfundet De nio	17 000	+ 11 000	− 17 000
	30 310 000	**+3 750 000**[2, 7]	**+4 361 000**

[1] Statens kulturråd får under budgetåret 1984/85 omfördela medel till ett belopp av sammanlagt högst 1 milj. kr., varav högst 100 000 kr. får omfördelas från posterna a–g till Stöd till presentation av svensk litteratur i utlandet. Resterande medel får omfördelas mellan posterna a–g.

[2] Därutöver begär statens kulturråd 7 759 000 kr. för Presentationsstöd för litteraturstödda titlar.

[3] Budgetåret 1984/85 uppfört som särskild anslagspost.

[4] Beloppet är fördelat på övriga delposter under anslagsposten.

[5] Statens kulturråd begär + 110 000 kr.

[6] Medel för ändamålet för budgetåret 1985/86 föreslås anvisas under anslaget G 20. Bidrag till folkbibliotek.

[7] Därutöver begär statens kulturråd 375 000 kr. för Stöd till presentation av svensk litteratur i utlandet samt ett engångsbelopp av 11 milj. kr. fördelat på tre år för utgivning av en klassikerserie för skolan.

Som framgår av sammanställningen beräknas i propositionen 5 727 000 kr. till Stiftelsen Litteraturfrämjandet för utgivning av En bok för alla samt för läsfrämjande åtgärder för barn och ungdom. Motionärerna bakom motion 2998 (m) har enligt vad som redovisats i det föregående framställt krav på att medel inte skall anvisas till den del av Litteraturfrämjandets förlagsverksamhet som avser vuxenböcker. Kostnader för denna utgivning beräknas av motionärerna till 3 milj. kr.

Utskottet, som vill erinra om att staten enligt riksdagens bemyndigande träffat avtal om utgivning av bl. a. vuxenböcker i serien En bok för alla avseende tiden t. o. m. nästa budgetår, har i det föregående ställt sig positiv till en fortsatt utgivning av såväl vuxenböcker som böcker för barn och ungdom i serien. Medel bör enligt utskottets mening anvisas till Litteraturfrämjandet i enlighet med regeringens förslag. Motionsyrkandet avstyrks således (yrkande 8 delvis).

Sedan år 1947 har ett särskilt bidrag utgått till Samfundet De nio som kompensation för ökade kostnader i samband med en ändring i beskattningen av enskilda stiftelser. Med hänsyn till den långa tid som bidraget nu har funnits anser föredragande statsrådet den ursprungliga motiveringen inte längre befogad. Han föreslår därför att bidraget upphör fr. o. m. nästa budgetår. Utskottet anser för sin del att Samfundet De nio även i fortsättningen bör få stöd från anslaget. Stödet bör för nästa budgetår bestämmas till samma belopp som för innevarande budgetår nämligen 17 000 kr. Utskottet tillstyrker därmed motion 2995 (fp) i motsvarande del (yrkande 4 delvis).

G 16. Kreditgarantier till bokförlag

Utskottet tillstyrker att riksdagen i enlighet med regeringens förslag till kreditgarantier till bokförlag anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr. Utskottet har i det föregående tillstyrkt att statliga garantier till bokhandel avvecklas och att garantier till bokförlag fortsättningsvis anges genom en total engagemangsram, 6 milj. kr., i stället för genom årliga ramar.

G 17. Stöd till fackbokhandel m. m.

Utskottet har i ett tidigare avsnitt (s. 25) tillstyrkt ett ökat statligt åtagande i samband med ett nytt fackbokhandelsavtal, bl. a. för att förbättra lagerhållningen av litteratur. Utskottet tillstyrker att anslaget bestäms till 2 300 000 kr. för nästa budgetår. Medel bör anvisas under ett förslagsanslag, eftersom det är svårt att i förväg exakt ange anslagsbehovet.

G 18. Stöd till bokhandel

För de nya stödinsatser till bokdistribution och bokhandel som utskottet behandlat i det föregående har regeringen föreslagit ett nytt reservations-

anslag benämnt Stöd till bokhandel. Ett anslagsbelopp om 2 775 000 kr., varav 1 000 000 kr. för Sortimentsstöd, föreslås. Av beloppet avser 1 000 000 kr. Stöd till spridning av bokinformation. I enlighet med vad som angetts i det föregående är sistnämnda belopp avsett för spridning av en aktuell bokkatalog till i första hand barn och ungdom. Utskottet har i sammanhanget inte ansett sig kunna biträda förslag i motion 2998 (m) av innehåll att denna anslagspost skall få användas även till att täcka såväl de administrationskostnader som föranleds av en förstärkt insats i fråga om klassiker i skolan som kostnader för en av skolöverstyrelsen driven informationskampanj om klassikerutgivningen. Utskottet har nämligen förordat att särskilda medel för utgivningen anvisas (se G 15).

Utskottet avstyrker som en följd av sitt tidigare ställningstagande motionen i denna del (yrkande 3 delvis) och tillstyrker regeringsförslaget.

G 19. Lån för investeringar i bokhandel

Utskottet tillstyrker att till Lån för investeringar i bokhandel anvisas ett reservationsanslag av 1 925 000 kr.

G 20. Bidrag till folkbibliotek

Från anslaget Bidrag till folkbibliotek utgår bidrag enligt vad som framgår av sammanställningen. Av denna framgår också regeringens förslag.

	1984/85	Beräknad ändring 1985/86	
		Statens kulturråd	Föredraganden
1. Lokal biblioteksverksamhet	11 732 000	−2 063 000	−3 032 000
2. Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk	4 607 000	+ 276 000	−2 607 000
3. Arbetsplatsbibliotek	–	+3 000 000	+3 000 000
4. Verksamhetsutveckling	–	+1 945 000	+1 500 000
5. Stiftelsen Svenska barnboksinstitutet	(970 000)[1]	(+ 458 000)	+1 535 000
6. Vissa gemensamma ändamål i folkbibliotekens verksamhet	769 000[2]	+ 46 000	+ 106 000[3]
	17 108 000	**+3 204 000**	**+ 502 000[4]**

[1] Innevarande budgetår anvisat under anslaget Litteraturstöd.
[2] I beloppet ingår medel som innevarande budgetår anvisats under anslagsposterna Tornedalens bibliotek, Bokbuss i norra gränsområdet samt Biblioteksverksamhet bland svenskar i utlandet.
[3] I beloppet ingår 50 000 kr. som innevarande budgetår anvisats till Sigtunastiftelsens klipparkiv under anslaget Litteraturstöd.
[4] Kulturrådet får omfördela högst 1 milj. kr. mellan anslagsposterna 1–4.

Utskottet har i det föregående avstyrkt ett motionsförslag (2997 yrkande 4) om att medel till Lokal biblioteksverksamhet, Arbetsplatsbibliotek och Verksamhetsutveckling skall beräknas under en gemensam anslagspost (s. 33).

I ett tidigare avsnitt har utskottet också — med avstyrkande av motion 2998 (m) yrkande 5 — tillstyrkt att medel till lokalt utvecklingsbidrag inom anslagsposten Lokal biblioteksverksamhet skall beräknas (s. 31). För ändamålet beräknas i propositionen 4,5 milj. kr. I motion 2996 (vpk) förordas ett belopp om ytterligare 10 milj. kr. för ändamålet. Av det sagda framgår att det enligt motion 2998 inte bör beräknas några medel i denna del (yrkande 9 delvis).

Utskottet godtar regeringsförslaget, som grundar sig på det ekonomiska utrymme som bedöms föreligga med hänsyn till bl. a. en omfördelning av medel till länsbibliotekens regionala verksamhet. Motion 2996 yrkande 2 i motsvarande del och motion 2998 yrkande 9 i motsvarande del avstyrks därför.

För bidrag till lånecentralers, länsbiblioteks och lokala biblioteks inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk föreslås i propositionen ett belopp om 2 milj. kr., vilket innebär en avsevärd minskning i förhållande till medelsanvisningen för ändamålet för innevarande budgetår. I flera motioner förordas en större medelsanvisning för ändamålet, nämligen i motion 2996 (vpk) ytterligare 3 milj. kr. och i motion 2995 (fp) ytterligare 1 milj. kr. Sistnämnda uppräkning föreslås bli finansierad genom att medel inte beräknas för bidrag till Arbetsplatsbibliotek. Även motionärerna bakom motion 2997 (c) uttalar sig för angelägenheten av en satsning på litteratur på invandrar- och minoritetsspråk (yrkande 5). Utskottet uppfattar yrkandet som att motionärerna godtar regeringens förslag samtidigt som de vill att regeringen skall göra fortsatta överväganden om möjligheten att tillföra anslagsposten ytterligare medel.

I ett särskilt avsnitt i propositionen (s. 95—98) gör föredragande statsrådet ingående överväganden rörande stödbehovet på detta område. Han konstaterar att kommunerna har ökat sitt kulturella ansvarstagande för invandrargrupperna och funnit former för sin service till dessa grupper. Han bedömer att behovet av ekonomisk stimulans till kommunerna för närvarande inte är lika uttalat som vid tidpunkten för bidragets inrättande. Medelsberäkningen görs mot denna bakgrund.

Utskottet ansluter sig till de överväganden som gjorts i propositionen och beaktar härvid den möjlighet som skall finnas att omfördela vissa medel mellan bidragsändamål (anslagsposterna 1—4). Utskottet avstyrker således motionsyrkandena (2995 yrkande 6 delvis, 2996 yrkande 2 delvis och 2997 yrkande 5).

I enlighet med utskottets överväganden i det föregående (s. 31) tillstyrker utskottet en medelsberäkning till Arbetsplatsbibliotek om 3 milj. kr. Avslagsyrkanden i motionerna 2995 (yrkande 6 delvis) och 2998 (yrkande 9 delvis) avstyrks således.

Då det gäller verksamhetsutveckling tillstyrker utskottet i enlighet med sin tidigare redovisade inställning (s. 33) att ett belopp om 1 500 000 kr. beräknas. Motion 2998 i vilken yrkas avslag på medelsanvisning för ändamålet avstyrks i motsvarande del (yrkande 9 delvis).

Utskottet har i ett tidigare avsnitt diskuterat frågan om införande av en bibliotekslag och har därvid stannat för att inte förorda en sådan lag. Som en följd härav avstyrks förslag i motion 721 (vpk) om anvisande av 100 milj. kr. för igångsättandet av genomförandet av en sådan lag (yrkande 2).

Utskottet avstyrker även motion 2996 i vad däri föreslås — utöver vad ovan redovisats — att uppemot 90 milj. kr. anvisas till bidrag till folkbibliotek (yrkande 2 delvis). Utskottet gör bedömningen att det inte finns resurser för en så betydande ökning av medelsanvisningen på området.

G 21. Bidrag till regional biblioteksverksamhet

I det föregående har utskottet tillstyrkt en kraftig förstärkning av stödet till regional biblioteksverksamhet under en treårsperiod. För nästa budgetår har tillstyrkts att 35 nya grundbelopp inrättas.

Utskottet vill här också erinra om att utskottet med anledning av motion 2997 (c) uttalat sig för en särskild förstärkning till länsbiblioteket i Umeå.

I propositionen beräknas kostnader för 35 nya grundbelopp till 2 219 000 kr. Utskottet tillstyrker att medelsanvisningen sker i enlighet härmed.

För verksamheten som lånecentral med depåfunktion vid Malmö, Stockholms och Umeå stadsbibliotek har i propositionen räknats med en kompensation för kostnadsutvecklingen med 136 000 kr., vilket motsvarar ca 3 %.

I motion 2996 (vpk) föreslås att den anslagspost som är avsedd för detta ändamål räknas upp med ytterligare 335 000 kr. Detta överensstämmer med kulturrådets förslag. Kulturrådet har i sin anslagsframställning beräknat 200 000 kr. för den årsavgift som tas ut vid en anslutning av depåbiblioteken till Bibliotekstjänsts datoriserade bibliotekssystem (BUMS).

Utskottet är inte nu berett förorda en medelsanvisning som har som utgångspunkt att depåbiblioteken ansluts till BUMS. I det föregående har utskottet tillstyrkt att verksamheten efter förhandlingar regleras mellan staten och de tre huvudmän som svarar för verksamheten. I avvaktan på resultatet av sådana förhandlingar bör medelsberäkningen ske efter samma normer som för andra likartade anslagsposter. Utskottet tillstyrker därför propositionsförslaget och avstyrker motionen i motsvarande del (yrkande 3).

I enlighet med det sagda bör under anslaget anvisas 16 392 000 kr.

Anslag till biblioteksverksamhet vid svenska skolor i utlandet

I motion 2998 (m) framhålls att det finns behov av ett särskilt stöd till biblioteken i svenska skolor i utlandet. En förutsättning för stödet bör vara att även svenskar utan direkt anknytning till skolorna skall få använda biblioteket. Stödet bör i ett inledningsskede uppgå till 1 milj. kr.

Som motionärerna framhåller finns ett statsbidragssystem för utlandsskolorna. Bidrag utgår i form av bidrag till kostnader för lärarlöner och lokaler samt i form av ett särskilt driftsbidrag. Sistnämnda bidrag utgör 8 % av lönekostnaderna och vissa pensionskostnader. Under det utredningsarbete, som föregick införandet av det nuvarande statsbidragssystemet, avvisades tanken på en uppdelning av statsbidraget på ett antal specialdestinerade bidrag, t. ex. ett för uppbyggnad av skolbibliotek. Riksdagen anslöt sig till tanken på ett samlat driftsbidrag (prop. 1977/78:100, bil. 12, UbU 1977/78:18, rskr. 1977/78:205). Utbildningsutskottet framhöll att härigenom skapades ett bidragssystem som var enkelt och som möjliggjorde för skolorna att förutse bidragets storlek.

Riksdagen har på hemställan av utbildningsutskottet under riksmötet 1981/82 avstyrkt en motion med ett likartat innehåll som den nu aktuella (UbU 1981/82:17). Därvid har utbildningsutskottet hänvisat till att ytterligare erfarenheter bör vinnas innan t. ex. frågan om en ändrad procentsats för det särskilda driftsbidraget övervägs. Det ankommer på skolöverstyrelsen att som tillsynsmyndighet för verksamheten följa utvecklingen och vid behov ta nödvändiga initiativ, anförde utskottet vidare.

Inte heller kulturutskottet anser att det bör införas ett specialdestinerat bidrag för det i motionen angivna ändamålet. Med hänsyn härtill och till vad utbildningsutskottet anfört om skolöverstyrelsens uppgift i här aktuellt avseende avstyrker utskottet motionsyrkandet (yrkande 7).

Övriga frågor

Videogram för döva

Utredningen (U 1983:02) om videogram för döva avgav i slutet av år 1984 sitt betänkande (Ds U 1984:18) Videogram för döva. Remissbehandlingen av betänkandet har avslutats för kort tid sedan. Utskottet anser att den fortsatta beredningen inom regeringskansliet av detta bör avvaktas. Utskottet, som förutsätter att regeringen tar ställning till förslagen i betänkandet i sådan tid att proposition kan föreläggas riksdagen före utgången av nästa riksmöte, avstyrker motion 2996 (vpk), såvitt däri förordas att riksdagen nu skall uttala sig om en breddning av verksamheten vad avser videogram för döva (yrkande 6).

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att riksdagen på förslag av regeringen och efter tillstyrkande av kulturutskottet nyligen anvisat medel som gör det möjligt för Sveriges dövas riksförbund (SDR) att redan under nästa budgetår öka sin produktion i Leksand av videogram på teckenspråk (prop. 1984/85:100, bil. 10 s. 558–560, KrU 1984/85:13, rskr. 1984/85:268).

Marknadsföringen av Strindbergs samlade verk

Under anslaget G 15 Litteraturstöd beräknas medel till utgivning av August Strindbergs samlade verk.

I motion 1794 (m) hävdas att det finns uppenbara brister i marknadsföringen av verket. De flesta volymerna säljs endast i några tusen exemplar medan målet borde vara minst det tiodubbla. Inte ens biblioteken visar något större intresse för nyutgivning. Allmänheten saknar möjligheter att abonnera på verket. Motionärerna anför också att man i bokhandeln inte i förväg vet när en volym skall komma ut. Motionärerna vill att riksdagen skall begära åtgärder rörande marknadsföringen av Strindbergs samlade verk.

Med anledning av motionen har utskottet inhämtat följande uppgifter från kulturrådet.

Marknadsföringen av Strindbergs samlade verk åvilar det utgivande förlaget. Detta har i takt med antalet utkomna delar i motsvarande grad ökat sin marknadsföring. Utöver större skyltmaterial, senast i samband med Strindbergsserien i TV, och broschyrer sänder man nu regelbundet, en gång i månaden, ut ett särskilt marknadsföringsbrev till bokhandel och bibliotek. De flesta av de hittills utkomna tolv titlarna är slutsålda i första upplagan och en andra upplaga har tryckts. Totalt har de olika volymerna hittills tryckts i upplagor mellan 3 700 och 11 600 exemplar varav den 31 januari 1985 mellan 2 400 och 5 000 exemplar sålts. En del av försäljningen har skett genom Månadens bok. Till detta kommer att bokklubben Vår bok i egen tryckning tryckt upp tre av verken i mellan 6 600 och 10 100 exemplar.

Kulturrådet, som har fortlöpande kontakter med förlaget i marknadsföringsfrågan, har gjort en utförlig presentation av utgåvan vid det gångna budgetårets bibliotekskonferenser. Verket presenteras också inom ramen för en utställning som kulturrådet gör vid Sveriges allmänna biblioteksförenings årsmöte i Falun. Mot bakgrund av detta och det läsfrämjande uppdrag rådet fått stöder rådet Eskilstuna stadsbibliotek i dess planer på att genomföra en Strindbergskampanj i Södermanlands län.

Utskottet vill för sin del understryka vikten av att fortsatta insatser görs i det syfte som anges i motionen. Utskottet kan dock med hänsyn till den av kulturrådet lämnade redovisningen inte finna att det nu finns skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionen. Denna avstyrks därför.

En folksångbok

Motionären bakom motion 1817 (vpk) framhåller att det är lika viktigt att slå vakt om den svenska musiken som om det svenska språket. För att bevara det svenska kulturarvet på musikområdet bör enligt motionären ges ut en folksångbok, i vilken det också speglas invandrarnas musikliv, som

berikat vårt musikliv under decennier. Folksångboken bör göras billig och vara lättillgänglig. Motionären beräknar att kostnaden för förslaget i ett första skede kan uppgå till 2 milj. kr.

Utskottet delar helt motionärens synpunkter i fråga om vikten att bevara kulturarvet på sång- och musikområdet. Det synsätt som kommer till uttryck i motionen står i överensstämmelse med vad utskottet anförde i ett betänkande hösten 1981 (KrU 1981/82:7), där utskottet framhöll betydelsen av att vidmakthålla den kulturella traditionen på musikens och folkdansens område. I betänkandet lämnas bl. a. en redovisning för de s. k. stamsångerna och för innehållet i Läroplanen för grundskolan då det gäller musik. Utskottet hänvisar till betänkandet liksom till utbildningsutskottets betänkande UbU 1982/83:4 (s. 7—8), vari bl. a. frågan om urval av sånger för skolbruk behandlas.

Utskottet känner sympati för tanken på att en sångbok av det slag som motionären förordar utges. På marknaden saknas dock inte sångböcker som syftar till att ta till vara kulturarvet på detta område, låt vara att det torde vara svårt att hålla nere kostnaderna för sådana böcker, bl. a. om de skall vara slitstarka. Det har nyligen utkommit en sångbok som innehåller visor, sånglekar och danser och som avser tiden fram till 1950. Sångboken riktar sig bl. a. till skolan och till hemmet. Sångboken innehåller också bl. a. förslag till lämpliga sånger för olika årskurser i skolan och kulturhistoriska notiser beträffande sångerna (Sångboken — Vår gemensamma sångskatt, Liber Läromedel 1985).

Även om utskottet således är positivt till motionens syfte, anser utskottet att det inte bör ankomma på riksdagen att ta initiativ till utgivningen av en sångbok. Motionen avstyrks därför.

Främjande av berättartradition på mål

I motion 1828 (vpk) yrkas att riksdagen skall hemställa om förslag till främjande av berättartradition på mål.

Som skäl för sitt yrkande anför motionären följande.

> Hôss skulle dä va,
> om riksdann tôgge sä en litten tett
> på dätta mä bevaringa tå mål?
> Sjôl töcker ja dä skulle va bra.
>
> Dä ä sô möe annre tefälle å ganger,
> riksdann uttaler sä för va vektitt dä ä,
> mä ett ege' språk.
> Att dä ä en tå fôlks mange teganger.
>
> Jo, vesst dä ä rektitt å kårrekt.
> Å, dä samme gäller för dialekt.

Utskottet behandlade för några år sedan en motion av samma motionär, där yrkandet gick ut på att lokalradion borde främja lokal berättartradi-

tion. Utskottet instämde i motionärens uppfattning om värdet av denna tradition — såväl då som nu på ett levande sätt åskådliggjort genom motionsutformningen.

Enligt utskottets uppfattning måste insatser i motionens syfte göras på en rad olika områden. Utskottet vill här i korthet utan att sträva efter fullständighet peka på några vägar för att främja berättartraditionen på mål.

Ovan har lokalradion nämnts. I sitt betänkande KrU 1982/83:21 framhöll utskottet att enligt avtalet mellan staten och lokalradion programverksamheten skulle ha en lokal inriktning och i skälig omfattning tillgodose skiftande behov och intressen hos befolkningen i resp. lokalradioområde. Lokalradion skall vidare ta till vara och utveckla ljudradions särskilda förutsättningar att ge upplevelser och stimulera fantasin och att därigenom ge möjligheter till inlevelse, engagemang och förströelse. I anslutning härtill bör också nämnas de möjligheter som kan finnas att utnyttja riksradions arkiv.

Grundskolans läroplan ger stort utrymme för de enskilda lärarna att låta berättartradition på mål ingå i verksamheten i skolan, t. ex. i de fria aktiviteterna och ämnet svenska.

Studiecirklar kan läggas upp i ämnet och studieförbunden har möjlighet att anordna kulturevenemang, där den lokala berättartraditionen uppmärksammas. Hembygdsföreningarna har också en möjlighet att göra en insats på området.

I många fall bidrar lokaltidningar till att bevara berättartradition på mål, bl. a. genom att publicera dikter.

Utskottet vill här också hänvisa till det arbete som bedrivs av Dialekt- och ortnamnsarkiven samt Svenskt visarkiv (DOVA). Förra året behandlade utskottet ingående frågan om fortsättningen av det år 1954 påbörjade arbetet med en ordbok över Sveriges dialekter (OSD). Utskottet uttalade som sin mening att det ur allmänkulturell synpunkt är värdefullt att resultatet av ordboksarbetet publiceras i form av en tryckt ordbok så att allmänheten får tillgång till resultatet i lättillgänglig form (KrU 1983/84:18 p. 25).

Utskottet har med anledning av motionen funnit det angeläget att peka på att det finns en rad möjligheter att främja berättartradition på mål. Utskottet kan dock inte finna att det är motiverat att riksdagen nu tar något initiativ till några statliga insatser på området. Motionen bör därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *statens roll på litteratur- och biblioteksområdet*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2997 yrkande 1 i motsvarande del,
2. beträffande *kommunernas roll på litteratur- och biblioteksområdet*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2997 yrkande 2,
3. beträffande *hemmets och skolans roll för litteraturintresset*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2998 yrkande 1,
4. beträffande *fasta eller fria bokpriser*
   att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:141 och motion 1984/85:2995 yrkande 1 samt med avslag på motion 1984/85:2996 yrkande 4 godkänner vad utskottet anfört,
5. beträffande *frågorna om en bibliotekslag och om avgiftsfrihet för boklån från de kommunala folkbiblioteken*
   att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:141, motion 1984/85:2995 yrkande 2 och motion 1984/85:2997 yrkande 1 i motsvarande del, samt med avslag på motion 1984/85:721 yrkande 1 och motion 1984/85:2996 yrkande 1, båda yrkandena i motsvarande del, godkänner vad utskottet anfört,
6. beträffande *grundläggande medborgarinformation på de kommunala folkbiblioteken*
   att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:141, motion 1984/85:721 yrkande 1 och motion 1984/85:2996 yrkande 1, båda yrkandena i motsvarande del, godkänner vad utskottet anfört,
7. beträffande *handhavandet av utgivningsstödet*
   att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 2 godkänner den ändring som förordats i proposition 1984/85:141,
8. beträffande *statligt stöd till utgivning av klassiker för skolan*
   att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 8 i motsvarande del godkänner förslag i proposition 1984/85:141 om att sådant stöd skall utgå,
9. beträffande *formen för stöd till utgivning av klassiker för skolan*
   att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2995 yrkande 3 godkänner vad som anförts i proposition 1984/85:141,
10. beträffande *principerna i övrigt för stöd till utgivning av klassiker för skolan*
    att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2997 yrkande 7 godkänner de principer som förordats i proposition 1984/85:141,

11. beträffande *statligt stöd till utgivning av ett svenskt uppslagsverk*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2995 yrkande 5 och motion 1984/85:2998 yrkande 4 bemyndigar regeringen att besluta om statligt stöd med medel ur anslag under littera G. Massmedier m. m. till utgivning av ett stort svenskt uppslagsverk i enlighet med de principer som förordats i proposition 1984/85:141,
12. beträffande *En bok för alla*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2997 yrkande 8 bemyndigar regeringen att i ett avtal med Stiftelsen Litteraturfrämjandet om utgivningen av En bok för alla ikläda staten ekonomiska förpliktelser i enlighet med vad som anförts i proposition 1984/85:141,
13. beträffande *statliga garantier till bokförlag*
att riksdagen godkänner att statsgaranti för lån till nyetablering av förlag m. m. får beviljas inom en engagemangsram av 6 000 000 kr.,
14. beträffande *handhavandet av kreditgarantier till förlag*
att riksdagen godkänner den ändring som förordats i proposition 1984/85:141,
15. beträffande *statligt distributionsstöd till fackbokhandel*
att riksdagen godkänner vad som i proposition 1984/85:141 förordats om ändrade grunder för stödet,
16. beträffande *förbättrad lagerhållning av viktigare litteratur*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2998 yrkande 10,
17. beträffande *statligt sortimentsstöd till servicebokhandel, som inte är fackbokhandel*
att riksdagen godkänner de principer för sådant stöd som förordats i proposition 1984/85:141,
18. beträffande *ett permanent statligt kreditstöd till bokhandel*
att riksdagen godkänner vad som i proposition 1984/85:141 förordats om grunderna för ett sådant stöd,
19. beträffande *statligt stöd till bokinformation*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 3 i motsvarande del godkänner vad som förordats i proposition 1984/85:141,
20. beträffande *statligt stöd till bokhandel för utbildning och rådgivning*
att riksdagen godkänner de principer för sådant stöd som förordats i proposition 1984/85:141,
21. beträffande *visst lagförslag*
att riksdagen antar det i proposition 1984/85:141 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976:1046) om överläm-

nande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (bilaga till betänkandet),

22. beträffande *utökat statligt stöd till regional biblioteksverksamhet*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2997 yrkandena 3 och 6 godkänner vad som förordats i proposition 1984/85:141,
23. beträffande *lånecentraler och depåbibliotek*
att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i proposition 1984/85:141,
24. beträffande *statligt stöd till lokal biblioteksverksamhet*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 5 godkänner vad som förordats i proposition 1984/85:141 om ändring i grunderna för sådant stöd,
25. beträffande *arbetsplatsbibliotek*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2995 yrkande 6 och motion 1984/85:2998 yrkande 9, båda yrkandena i motsvarande del, godkänner de principer för statligt stöd till etablering av sådana bibliotek som förordats i proposition 1984/85:141,
26. beträffande *viss sammanslagning av anslagsposter*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2997 yrkande 4,
27. beträffande *statligt stöd till länsbiblioteks inköp av talböcker*
att riksdagen godkänner de principer för sådant stöd som förordats i proposition 1984/85:141,
28. beträffande *statligt stöd till verksamhetsutveckling vid folkbibliotek*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 6 godkänner de principer för sådant stöd som förordats i proposition 1984/85:141,
29. beträffande *den totala anslagsramen för stöd på litteratur- och folkbiblioteksområdet*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2474 yrkande 1 i motsvarande del,
30. beträffande *stöd till kulturtidskrifter*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2996 yrkande 5,
31. att riksdagen till *Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Produktionskostnader* för budgetåret 1985/86, utöver vad riksdagen tidigare anvisat (prop. 1984/85:100, bil. 10, KrU 1984/85:13, rskr. 1984/85:268), anvisar ytterligare 2 000 000 kr.,
32. beträffande *medelsberäkning för utgivning av klassiker för skolan*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:141 och med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 8 i motsvarande del för ändamålet beräknar 4 000 000 kr.,

33. beträffande *medelsberäkning för utgivningsstöd i övrigt*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:141 och med avslag på motion 1984/85:2995 yrkande 4 i motsvarande del för ändamålet beräknar 22 920 000 kr.,
34. beträffande *medelsberäkning för Stiftelsen Litteraturfrämjandet för utgivning av En bok för alla samt läsfrämjande åtgärder för barn och ungdom*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:141 och med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 8 i motsvarande del för ändamålet beräknar 5 727 000 kr.,
35. beträffande *medelsberäkning för Samfundet De nio*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2995 yrkande 4 i motsvarande del samt med avslag på proposition 1984/85:141 för ändamålet beräknar 17 000 kr.,
36. att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:141 och motion 1984/85:2995 yrkande 4 i motsvarande del samt med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 8 i motsvarande del till *Litteraturstöd* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 34 688 000 kr.,
37. att riksdagen till *Kreditgarantier till bokförlag* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
38. att riksdagen till *Stöd till fackbokhandel m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 2 300 000 kr.,
39. att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:141 och med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 3 i motsvarande del till *Stöd till bokhandel* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 2 775 000 kr.,
40. att riksdagen till *Lån för investeringar i bokhandel* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 1 925 000 kr.,
41. beträffande *beräknande av medel för Lokalt utvecklingsbidrag inom anslagsposten Lokal biblioteksverksamhet*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:141 samt med avslag på motion 1984/85:2996 yrkande 2 och motion 1984/85:2998 yrkande 9, båda yrkandena i motsvarande del, för ändamålet beräknar 4 500 000 kr.,
42. beträffande *beräknande av medel för Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:141 samt med avslag på motion 1984/85:2995 yrkande 6, motion 1984/85:2996 yrkande 2 och motion 1984/85:2997 yrkande 5, samtliga yrkanden i motsvarande del, för ändamålet beräknar 2 000 000 kr.,
43. beträffande *beräknande av medel till Arbetsplatsbibliotek*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:141 samt med

avslag på motion 1984/85:2995 yrkande 6 och motion 1984/85:2998 yrkande 9, båda yrkandena i motsvarande del, för ändamålet beräknar 3 000 000 kr.,

44. beträffande *beräknande av medel till Verksamhetsutveckling*
att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:141 och med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 9 i motsvarande del för ändamålet beräknar 1 500 000 kr.,
45. beträffande *medelsberäkning för införande av en bibliotekslag*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:721 yrkande 2 i motsvarande del inte beräknar medel för ändamålet,
46. beträffande *medelsberäkning för andra bidrag till folkbibliotek än dem som behandlats i tidigare moment*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:2996 yrkande 2 i motsvarande del inte beräknar medel för ändamålet,
47. att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:141 samt med avslag på motion 1984/85:721 yrkande 2, motion 1984/85:2995 yrkande 6, motion 1984/85:2996 yrkande 2, motion 1984/85:2997 yrkande 5 och motion 1984/85:2998 yrkande 9, samtliga yrkanden i motsvarande del, till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 17 610 000 kr.,
48. att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:141 och med avslag på motion 1984/85:2996 yrkande 3 till *Bidrag till regional biblioteksverksamhet* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 16 392 000 kr.,
49. beträffande *anslag till biblioteksverksamhet vid svenska skolor i utlandet*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2998 yrkande 7,
50. beträffande *videogram för döva*
att riksdagen avslår motion 1984/85:2996 yrkande 6,
51. beträffande *marknadsföring av Strindbergs samlade verk*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1794,
52. beträffande *en folksångbok*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1817,
53. beträffande *främjande av berättartradition på mål*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1828.

Stockholm den 21 maj 1985

På kulturutskottets vägnar
INGRID SUNDBERG

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Ing-Marie Hansson (s), Tyra Johansson (s), Karl Boo (c), Tore Nilsson (m), Catarina Rönnung (s), Maja Bäckström (s), Lars Ahlmark (m), Stina Gustavsson (c), Berit Oscarsson (s), Gunnar Thollander (s), Jan-Erik Wikström (fp), Anders Nilsson (s), Lars Hjertén (m) och Carl-Henrik Hermansson (vpk).

Reservationer

1. Statens roll på litteratur- och biblioteksområdet (mom. 1)

Karl Boo och Stina Gustavsson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Utskottet anser" och slutar "(yrkande 1 delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion 2997 av företrädare för centerpartiet att statens uppgift på litteratur- och biblioteksområdet bör vara att skapa likvärdiga förutsättningar över hela landet. Som framhålls i motionen sker detta bäst genom att kommunerna ges rimliga ekonomiska förutsättningar att ta sitt lokala ansvar för en allsidig bokförsörjning. I sistnämnda hänseende bör stödet vara så utformat att det i första hand kommer de ekonomiskt svaga kommunerna till del. Regeringen bör vid sina överväganden rörande fortsatta insatser på de här aktuella områdena beakta det sagda. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 2997 om statens roll på litteratur- och biblioteksområdet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna (yrkande 1 delvis).

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *statens roll på litteratur- och biblioteksområdet* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2997 yrkande 1 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Hemmets och skolans roll för litteraturintresset (mom. 3)

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "Självfallet är" och slutar "(yrkande 1)" bort ha följande lydelse:

Självfallet är även att hemmet och skolan har det största ansvaret för att barn får en positiv inställning till litteratur och läsning. Det är viktigt att föräldrar och lärare förmår stimulera barnens intresse för böcker. Barn som i hemmet får lyssna till sagor och får delta i bibliotekets sagostunder upptäcker litteraturen under en tid i livet när de är särskilt mottagliga för intryck som blir livsavgörande.

Kunniga och välutbildade lärare är en förutsättning för att undervisningen skall utveckla språkkänsla och förmedla vårt litterära arv, viktiga ting för att eleverna skall efterfråga god litteratur. Teater, författarbesök och fortlöpande kontakter med ortens bibliotek är också värdefulla inslag i skolans arbete. En "kulturansvarig" inom varje rektorsområde bör utses, vilken har till uppgift att samordna skolans olika kulturarrangemang och

att aktivt verka för att alla barn kommer i kontakt med kultur i olika former.

Utskottet anser att riksdagen med anledning av motion 2998 i motsvarande del (yrkande 1) som sin mening bör ge regeringen till känna vad utskottet i denna del anfört.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *hemmets och skolans roll för litteraturintresset*
att riksdagen med anledning av motion 1984/85:2998 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Fasta eller fria bokpriser (mom. 4)

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar "Utskottet vill" och på s. 12 slutar "utskottet anfört" bort ha följande lydelse:

Förhållandena på bokområdet är visserligen skilda i Sverige och Frankrike, men utskottet anser inte att detta är något avgörande skäl mot att ett system med fasta bokpriser skulle ha gynnsamma effekter även i vårt land. Flera remissinstanser har förordat en förnyad prövning av bruttoprisfrågan och krävt en grundligare analys än den bokutredningen gjort. Bland de remissinstanser som uttalat sig för en form av fastprissystem är kulturrådet, Landsorganisationen, Sveriges författarförbund och Arbetarnas bildningsförbund.

Ett fastprissystem skulle kunna utgöra en räddning för boken och för fackbokhandelns ställning i många kommuner. Utskottet anser därför att en försöksverksamhet i likhet med det franska systemet snarast bör prövas och utvärderas. Detta är desto mera nödvändigt som det i propositionen föreslagna stödet till litteraturen och bokdistributionen inte tillnärmelsevis leder till den nödvändiga förbättringen av deras villkor.

Utskottet anser att riksdagen med bifall till motion 2996 yrkande 4, med anledning av propositionen och med avslag på motion 2995 yrkande 1 som sin mening bör ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *fasta eller fria bokpriser*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2996 yrkande 4, med anledning av proposition 1984/85:141 och med avslag på motion 1984/85:2995 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Frågan om avgiftsfrihet för boklån från de kommunala folkbiblioteken (motiveringen till mom. 5)

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den mening i utskottets yttrande som i sista stycket på s. 14 börjar "Detta gäller" och slutar "för låntagare" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "Då det" och slutar "gentemot kommunerna" bort ha följande lydelse:

Kostnadsfria boklån tillämpas i dag i alla landets kommuner. Utskottet säger dock nej till en bibliotekslag, som bl. a. skulle innehålla ett förbud mot att införa avgifter på boklån. Utskottet vill därmed understryka att det ankommer på kommunerna att själva avgöra om de vill införa avgifter eller ej. Om kommunena skall ha större frihet i framtiden, bör friheten också omfatta beslut om vilka delar av den kommunala servicen man vill avgiftsbelägga och vilka områden som skall vara avgiftsfria.

5. Frågorna om en bibliotekslag och om avgiftsfrihet för boklån från de kommunala folkbiblioteken (mom. 5)

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar "Utskottet kan" och på s. 15 slutar "kommunala folkbiblioteken" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan för sin del ansluta sig till de synpunkter som framförs i motionerna 721 och 2996. En bibliotekslag — i meningen ett bindande uttalande från riksdagen, ett "biblioteksmanifest" — kan definiera de övergripande målen för verksamheten och de ändamål systemet skall tjäna, den kan fastställa folkbibliotekens innersta syften och tillförsäkra dem deras naturliga position bland samhällets åtaganden jämsides med det obligatoriska skolväsendet. En bibliotekslagstiftning av sådan innebörd bör utformas så att den *ger ramar* för den kommunala verksamheten. Den skall givetvis inte innebära detaljstyrning och reglering. Kommunerna skall som nu driva folkbiblioteken och utforma deras verksamhet. De skall, i likhet med vad som gäller för nu lagreglerade områden av den kommunala verksamheten, i samma mån som nu kunna anpassa verksamheten till lokala förhållanden. Å andra sidan innebär en lagstiftning att staten tar ansvar för en enhetlig grundsyn och för de övergripande målen och tar på sig uppgiften att mer aktivt verka för att skapa förutsättningar för kommunerna att uppfylla folkbibliotekens målsättningar.

Ett viktigt inslag i en sådan ramlag måste vara att skydda folkbibliotekens tjänster mot avgiftsbeläggning. Att detta i dag är helt nödvändigt, om inte grunderna för folkbiblioteksverksamheten skall raseras, visar de långtgående planer på att införa avgifter som finns i åtskilliga kommuner. En lagfäst avgiftsfrihet måste givetvis omfatta folkbibliotekens båda huvudfunktioner, bokutlåningen och informationstjänsten.

Kostnaderna för en bibliotekslag fullt genomförd kan uppskattas till omkring 300 milj. kr. Därvid förutsätts ökade medieanslag, ökad personalstyrka i form av barnbibliotekarier m. m., att öppethållandetiderna, som

under senare år minskat, måste öka liksom möjligheterna att — inte minst i underförsörjda regioner vad gäller biblioteksservice — bättre når ut till allmänheten. Arbetsplatsbiblioteken måste byggas ut, skolbiblioteken förbättras. Kostnaderna för igångsättandet av genomförande av en bibliotekslag under budgetåret 1985/86 kan beräknas till 100 milj. kr.

Det anförda leder utskottet till slutsatsen att en bibliotekslag bör införas. Att kostnadsfria boklån från de kommunala folkbiblioteken skall vara en grundläggande princip anser utskottet som självklart.

Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av propositionen, motionerna 721 yrkande 1 och 2996 yrkande 1, båda yrkandena i motsvarande del, samt med avslag på motionerna 2995 yrkande 2 och 2997 yrkande 1 i motsvarande del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande frågorna om en bibliotekslag och om avgiftsfrihet för boklån från de kommunala folkbiblioteken.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *frågorna om en bibliotekslag och om avgiftsfrihet för boklån från de kommunala folkbiblioteken*
att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:141, motion 1984/85:721 yrkande 1 och motion 1984/85:2996 yrkande 1, båda yrkandena i motsvarande del, samt med avslag på motion 1984/85:2995 yrkande 2 och motion 1984/85:2997 yrkande 1 i motsvarande del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Grundläggande medborgarinformation på de kommunala folkbiblioteken (motiveringen till mom. 6)

Under förutsättning av bifall till reservation 4

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser att i den mening i utskottets yttrande som i sista stycket på s. 16 börjar "Utskottet vill" och slutar "enskilda biblioteken" följande ord bort utgå, nämligen "liksom då det gäller rätten till avgiftsfria boklån".

7. Handhavandet av utgivningsstödet (mom. 7)

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar "I propositionen" och slutar "tillstyrker propositionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna, att kulturrådet på sikt bör avskaffas. Dett bör ske genom att rådets uppgifter stegvis begränsas. Propositionens förslag om att ge statens kulturråd nya uppgifter inom den statliga litteraturpolitiken strider mot den uppfattningen. I stället för att ge

kulturrådet nya och ökade arbetsuppgifter bör andra organ successivt få uppdraget att sköta de myndighetsuppgifter det här är fråga om. Utskottet vill för sin del peka på möjligheten för aktuella branschorganisationer och ansvarigt departement att påtaga sig olika uppgifter. Det bör ankomma på regeringen att framlägga förslag om hur en sådan verksamhet lämpligen kan organiseras.

I enlighet med det sagda bör förslaget i propositionen avslås. Motion 2998 tillstyrks således i här aktuell del (yrkande 2).

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *handhavandet av utgivningsstödet*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 2 avslår proposition 1984/85:141,

8. Statligt stöd till utgivning av klassiker för skolan (mom. 8)

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar "I likhet" och slutar "(yrkande 8 delvis) bort ha följande lydelse:

Utskottet välkomnar alltså tanken på en klassikerutgivning för skolans behov. Då det emellertid saknas skäl för staten att ekonomiskt engagera sig i denna verksamhet avstyrker utskottet att riksdagen skall ta ett sådant initiativ som anges i propositionen och som innebär att staten under en treårsperiod skall ge ett stöd av 4 milj. kr. per år. Enligt utskottets mening bör skolöverstyrelsen få till uppgift att sammanställa förteckningar över litterära verk som bör läsas på resp. stadier i skolan. Härigenom skapas en efterfrågan på klassisk litteratur. Detta medför att en klassikerutgåva blir ekonomiskt intressant för bokförlagen med produktion som följd.

Utskottet avstyrker mot bakgrund av det anförda regeringens förslag om statligt stöd för utgivning av klassiker för skolan. Motion 2998 i motsvarande del tillstyrks (yrkande 8 delvis). Utskottet är dock medvetet om att en viss förstärkning av intresset för klassiker kräver vissa administrativa kostnader. Frågan behandlas i samband med propositionens förslag om stöd till bokinformation.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *statligt stöd till utgivning av klassiker för skolan*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 8 i motsvarande del avslår förslaget i proposition 1984/85:141 om att sådant stöd skall utgå,

9. Formen för stöd till utgivning av klassiker för skolan (mom. 9)

Jan-Erik Wikström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar "Utskottet vill" och slutar "(yrkande 3)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i enlighet med vad som anförs i motion 2995 (fp) att klassikerstödet bör utgå som konsument och distributionsstöd. Kulturrådet skall enligt propositionen lämna förslag till regeringen om stödformen och utskottet anser därför att förslaget bör utarbetas från den i motionen angivna utgångspunkten. Utskottet tillstyrker således motion 2995 i här aktuell del (yrkande 3)

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *formen för stöd till utgivning av klassiker för skolan* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2995 yrkande 3 och med anledning av proposition 1984/85:141 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Statligt stöd till utgivning av ett svenskt uppslagsverk (mom. 11)

Ingrid Sundberg (m), Tore Nilsson (m), Lars Ahlmark (m), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar "Utskottet vill" och slutar "begärda bemyndigandet" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte tillstyrka att regeringen får ett bemyndigande om visst ekonomiskt stöd för utgivandet av ett nytt stort svenskt uppslagsverk. En rad skäl talar emot att staten skall gå in med ett stöd till projektet. I detta hänseende finns anledning peka på följande omständigheter.

De uppgifter som lämnats i propositionen är så knapphändiga att det är svårt för utskottet att göra en bedömning av projektet. Som framhålls bl. a. i en av motionerna kommer dock uppenbarligen endast en mycket liten del av utgivningskostnaden att täckas genom statliga medel, vilket innebär att verkets utgivning knappast kan äventyras om stödet uteblir. Samtidigt innebär ett statligt stöd att staten i praktiken ställer sig som garant för utgivningen, något som i ett längre perspektiv kan åsamka staten stora kostnader: utgivningen av ett så omfattande uppslagsverk som det aktuella kan ju knappast avbrytas, sedan det väl påbörjats. Ett ytterligare skäl som talar mot det begärda bemyndigandet är att verket får en officiell prägel, som kan verka hämmande på andra initiativ på området inom förlagsbranschen.

I enlighet med det anförda anser utskottet att regeringens förslag skall avslås. Motionerna tillstyrks i motsvarande del (2995 yrkande 5 och 2998 yrkande 4).

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *statligt stöd till utgivning av ett svenskt uppslagsverk* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2995 yrkande 5 och motion 1984/85:2998 yrkande 4 avslår proposition 1984/85:141,

11. En bok för alla (mom. 12)

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar "Utskottet ansluter" och slutar "och ungdomsböcker" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar "Utskottet har" och på s. 24 slutar "(yrkande 8)" bort ha följande lydelse:

Det finns numera ett rikt utbud av prisbillig, icke statssubventionerad kvalitetslitteratur. Enligt utskottets mening saknas därför skäl till ett så omfattande stöd som föreslås utgå till utgivning av En bok för alla.

Som framhålls i propositionen har En bok för alla rönt särskilt stor framgång bland barn och ungdom. Detta är glädjande. Utskottet är därför berett att biträda förslag om fortsatt utgivning av En bok för alla såvitt avser litteratur för barn- och ungdom. Något ekonomiskt stöd till utgivningen av vuxenböcker bör däremot inte utgå.

Utskottet föreslår därför att riksdagen beslutar dels avslå propositionen, såvitt avser vuxenböcker, dels lämna det av regeringen begärda bemyndigandet, såvitt avser Litteratur för barn och ungdom. Detta innebär att motion 2997 i viss mån tillstyrks, även om motionärerna bakom denna motion har en annan motivering för sin hemställan än vad som ovan kommit till uttryck.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *En bok för alla* att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:141 och motion 1984/85:2997 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Statligt stöd till bokinformation, såvitt avser information om klassiker i skolan (mom. 19)

Under förutsättning av bifall till reservation 8

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar "Med hänvisning" och slutar "tillstyrker propositionsförslaget" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det tveksamt huruvida staten skall ekonomiskt stödja denna typ av verksamhet. Den bör ombesörjas av branschen själv. Det är dock klart att det förekommer brister vad gäller information om tillgänglig litteratur för barn och ungdom. Av detta skäl kan utskottet biträda förslaget om stöd under en begränsad tidsperiod. Anslaget bör då också täcka de administrationskostnader som föranleds av en förstärkt insats gällande läsning av klassiker i skolan. Den resurs som ställs till förfogande bör därvid av skolöverstyrelsen användas till att sprida information om till buds stående klassikerlitteratur. Motion 2998 yrkande 3 i här aktuell del tillstyrks således

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *statligt stöd till bokinformation*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 3 i motsvarande del och med anledning av proposition 1984/85:141 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Statligt stöd till lokal biblioteksverksamhet (mom. 24)

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar "Utskottet anser" och slutar "lokal biblioteksverksamhet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning. Det är kommunernas uppgift att anslå tillräckliga medel till de kommunala biblioteken. Att permanenta ett bidrag av detta slag innebär en statlig styrning av kommunernas verksamhet, vilket bör undvikas. Dessutom är statens ekonomi i djup obalans medan kommunerna som regel har en ekonomi som tillåter utvecklingsarbete på biblioteksområdet.

Utskottet föreslår med hänvisning till det anförda att riksdagen med bifall till motion 2998 yrkande 5 avslår regeringens förslag om lokalt utvecklingsbidrag.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *statligt stöd till lokal biblioteksverksamhet*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 5 avslår proposition 1984/85:141,

14. Arbetsplatsbibliotek (mom. 25)

Ingrid Sundberg (m), Tore Nilsson (m), Lars Ahlmark (m), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar "Utskottet anser" och på s. 33 slutar "uppsökande arbete" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående (s. 28) understrukit betydelsen av att kommunerna bygger ut den del av folkbiblioteksverksamheten som avser uppsökande verksamhet. Utskottet har också hänvisat till ett särskilt avsnitt i propositionen om samverkan på folkbiblioteksområdet (s. 77—79). I sistnämnda avsnitt redovisas olika samverkansområden, bland dem arbetsplatsbibliotek. Utskottet anser att det inom ramen för den reguljära folkbiblioteksverksamheten finns goda möjligheter att stödja sådana bibliotek. I propositionen pekas också på möjligheterna att utnyttja företagens förnyelsefonder. Som framhålls i motion 2998 får det dock inte bli så att folkbiblioteksverksamheten splittras genom att två parallella bibliotekssystem byggs upp med samhällsstöd, något som inte kan accepteras, vare sig ur effektivitetssynpunkt eller ekonomisk synpunkt. Att i nuvarande statsfinansiella läge införa ett nytt statsbidrag framstår också som mindre angeläget, då — som uttalas i motion 2995 — en hård prioritering av statsutgifterna framtvingas. Utskottet avstyrker på grund av det anförda regeringens förslag i denna del och tillstyrker motionsyrkandena (2995 yrkande 6 delvis och 2998 yrkande 9 delvis).

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *arbetsplatsbibliotek*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2995 yrkande 6 och motion 1984/85:2998 yrkande 9, båda yrkandena i motsvarande del, avslår proposition 1984/85:141,

15. Viss sammanslagning av anslagsposter samt viss medelsberäkning (mom. 26, 41, 43 och 44)

Karl Boo och Stina Gustavsson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar "I anslutning" och slutar "(yrkande 4) bort ha följande lydelse:

I motion 2997 (c) föreslås att det under en gemensam anslagspost skall beräknas medel till Bidrag till lokal biblioteksverksamhet, Arbetsplatsbibliotek och Verksamhetsutveckling. Motionärerna menar att en så stor del av folkbiblioteksanslaget som stödet till Arbetsplatsbibliotek utgör, nämligen 3 milj. kr., inte bör bindas till viss typ av bibliotek.

Utskottet delar motionärernas uppfattning. Som anförs i nämnda motion kan det finnas olika typer av barriärer — sociala, ekonomiska och

geografiska — som måste övervinnas för att folkbiblioteken skall nå fler människor. En metod kan vara en utbyggd arbetsplatsverksamhet men denna metod är ingalunda den enda, något som bl. a. framgår av vad utskottet anfört i det föregående om Dalaprojektet (s. 7). Enligt utskottets mening bör därför medel anvisas under en gemensam anslagspost för ovan angivna ändamål. Kulturrådet bör få disponera medlen på ett flexibelt sätt och i enlighet med intentionerna i motion 2997. Motionen tillstyrks således i motsvarande del (yrkande 4).

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag, då det gäller den totala medelsberäkningen för angivna ändamål. Av de medel, 8,7 milj. kr., som i propositionen beräknas för Lokal biblioteksverksamhet avser 4,5 milj. kr. Lokalt utvecklingsbidrag. För Arbetsplatsbibliotek beräknas 3 milj. kr. samt för Verksamhetsutveckling 1,5 milj. kr. Således bör den sammanslagna anslagsposten avse ett belopp om 13,2 milj. kr. Den del av anslagsposten, varom enighet råder, utgör (8,7 — 4,5) = 4,2 milj. kr. Detta belopp är i princip intecknat för statsbidrag enligt nuvarande regler (se prop. s. 126).

Då det gäller den övriga delen av den nya anslagsposten — således ett belopp om (13,2 — 4,2) = 9,0 milj. kr. — bör denna få användas i enlighet med det ovan anförda.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 39 börjar "Utskottet har" och på s. 40 slutar "avstyrks därför" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar "I enlighet" och slutar "(yrkande 9 delvis)" bort utgå,

dels att utskottets hemställan under 26, 41, 43 och 44 bort ha följande lydelse:

26, 41, 43 och 44. — att riksdagen

a) beträffande *viss sammanslagning av anslagsposter* med bifall till motion 1984/85:2997 yrkande 4 godkänner vad utskottet anfört,

b) beträffande *beräknande av medel för Lokalt utvecklingsbidrag inom anslagsposten Lokal biblioteksverksamhet, Arbetsplatsbibliotek och Verksamhetsutveckling* med anledning av proposition 1984/85:141 och med avslag på motion 1984/85:2995 yrkande 6, motion 1984/85:2996 yrkande 2 och motion 1984/85:2998 yrkande 9, samtliga yrkanden i motsvarande del, för angivna ändamål beräknar 9 000 000 kr.,

16. Statligt stöd till verksamhetsutveckling vid folkbibliotek (mom. 28)

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 34 börjar "Det sist" och slutar "(yrkande 6)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motionen. Mot denna bakgrund anser utskottet att statligt kulturstöd kan användas på ett lämpligare och mer effektivt sätt än vad som föreslås i propositionen. Propositionens förslag bör därför avslås.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *statligt stöd till verksamhetsutveckling vid folkbibliotek*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 6 avslår proposition 1984/85:141,

17. Stöd till kulturtidskrifter (mom. 30)

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar "Riksdagen har" och slutar "(yrkande 5)" bort ha följande lydelse:

Kulturtidskrifterna har en utomordentlig betydelse och statsmakterna bör ta större hänsyn härtill i sin anslagspolitik. Kulturrådet har presenterat förslag om hur tidskrifterna på ett naturligt sätt skulle få ökat stöd och en ökad spridning. Utskottet anser att det finns anledning att i samband med behandlingen av propositionen om litteratur och folkbibliotek öka anslaget till kulturtidskrifter och tillstyrker därför motionsyrkandet (yrkande 5).

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *stöd till kulturtidskrifter*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2996 yrkande 5 för budgetåret 1985/86, utöver vad riksdagen tidigare anvisat (prop. 1984/85:100, bil. 10, KrU 1984/85:13 p. 4, rskr. 1984/85:268), till *Stöd till kulturtidskrifter* anvisar ytterligare 3 000 000 kr.,

18. Medelsberäkning för utgivning av klassiker för skolan (mom. 32)

Under förutsättning av bifall till reservation 8

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar "Utskottet har" och slutar "(yrkande 8 delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående avstyrkt regeringens förslag om statligt stöd till utgivning av klassiker för skolan (reservation 8).

I enlighet med detta ställningstagande bör medel för ändamålet inte

beräknas under anslaget. Motion 2998 i motsvarande del tillstyrks därför (yrkande 8 delvis) och propositionen avstyrks. I propositionen har 4 milj. kr. beräknats för stöd till klassikerutgivningen.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *medelsberäkning för utgivning av klassiker för skolan*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 8 i motsvarandel del och med avslag på proposition 1984/85:141 beslutar att medel för ändamålet inte skall beräknas,

19. Medelsberäkning för annat utgivningsstöd än för klassiker för skolan (mom. 33)

Under förutsättning av bifall till reservation 14

Jan-Erik Wikström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s 36 börjar "I samma" och slutar "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

I motion 2995 (fp) föreslås att utgivningsstödet höjs med 2 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit eller således med 6 784 000 kr. till 28 920 000 kr. Motionärerna vill finansiera den extra höjningen och viss annan höjning av en anslagspost (se G 20) genom att inte beräkna medel till anslagsposten Arbetsplatsbibliotek (under G 20).

Utskottet har i det föregående (reservation 14) avstyrkt att ett nytt statsbidrag avsett för stöd till arbetsplatsbibliotek införs. Med hänsyn härtill och till angelägenheten av att utgivningsstödet räknas upp tillstyrker utskottet att detta stöd i enlighet med vad som föreslås i motion 2995 (yrkande 4 delvis) höjs med 2 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit. Således bör — utöver 4 milj. kr. till klassikerstöd — beräknas 24 920 000 kr. för utgivningsstöd.

dels att utskottets hemställan under 33 bort ha följande lydelse:

33. beträffande *medelsberäkning för utgivningsstöd i övrigt*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2995 yrkande 4 i motsvarande del och med anledning av proposition 1984/85:141 för ändamålet beräknar 24 920 000 kr.,

20. Medelsberäkning för Stiftelsen Litteraturfrämjandet för utgivning av En bok för alla samt läsfrämjande åtgärder för barn och ungdom (mom. 34)

Under förutsättning av bifall till reservation 11

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar "Utskottet, som" och slutar "(yrkande 8 delvis)" bort ha följande lydelse:

I enlighet med utskottets tidigare ställningstagande (reservation 11) bör medel anvisas till Stiftelsen Litteraturfrämjandet för utgivning av En bok för alla, dock inte för utgivning av vuxenböcker. Genom detta ställningstagande görs en besparing på 3 milj. kr. Utskottet tillstyrker således motion 2998 i här aktuell del (yrkande 8 delvis).

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. beträffande *medelsberäkning för Stiftelsen Litteraturfrämjandet för utgivning av En bok för alla samt läsfrämjande åtgärder för barn och ungdom*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 8 i motsvarande del samt med anledning av proposition 1984/85:141 för ändamålet beräknar 2 727 000 kr.,

21. Medelsanvisningen till Litteraturstöd (mom. 36)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 18 och 20

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser att utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 8 i motsvarande del samt med anledning av proposition 1984/85:141 och motion 1984/85:2995 yrkande 4 i motsvarande del till *Litteraturstöd* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 27 688 000 kr.,

22. Medelsanvisningen till Litteraturstöd (mom. 36)

Under förutsättning av bifall till reservation 19

Jan-Erik Wikström (fp) anser att utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2995 yrkande 4 i motsvarande del samt med anledning av proposition 1984/85:141 och med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 8 i motsvarande del till *Litteraturstöd* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 36 688 000 kr.,

23. Medelsanvisningen till Stöd till bokhandel, såvitt avser anslagsposten Stöd till spridning av bokinformation (mom. 39)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 8 och 12

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar "För de" och på s. 39 slutar "tillstyrker regeringsförslaget" bort ha följande lydelse:

Utskottet — som avstyrkt att särskilda medel anvisas för utgivning av klassiker för skolan (reservation 8) — har i det föregående (reservation 12) uttalat att förevarande anslag också bör täcka de administrationskostnader som föranleds av en förstärkt insats gällande läsning av klassiker i skolan. Denna resurs bör av skolöverstyrelsen användas till att sprida information om till buds stående klassikerlitteratur. Utskottet tillstyrker således motion 2998 i här aktuell del (yrkande 3 delvis).

Beträffande anslagsbeloppet och dispositionen i övrigt av medel som anvisas under anslaget har utskottet inte något att erinra mot regeringsförslaget.

dels att utskottet hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 3 i motsvarande del och med anledning av proposition 1984/85:141 till *Stöd till bokhandel* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 2 775 000 kr.,

24. Beräknande av medel för Lokalt utvecklingsbidrag inom anslagsposten Lokal biblioteksverksamhet (mom. 41)

Under förutsättning av bifall till reservation 13

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar "I ett" och slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående avstyrkt regeringens förslag om ett lokalt utvecklingsbidrag. I enlighet härmed bör medel för ändamålet inte beräknas. Utskottet tillstyrker därför motion 2998 (m) yrkande 9 i motsvarande del. Propositionen och motion 2995 (vpk) yrkande 2 i motsvarande del, vari förordas en högre medelsberäkning än i regeringsförslaget, avstyrks.

dels att utskottet hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. beträffande *beräknande av medel för Lokalt utvecklingsarbete inom anslagsposten Lokal biblioteksverksamhet*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 9 i motsvarande del samt med avslag på proposition 1984/85:141 och motion 1984/85:2996 yrkande 2 i motsvarande del inte beräknar medel för ändamålet,

25. Beräknande av medel för Lokalt utvecklingsbidrag inom anslagsposten Lokal biblioteksverksamhet (mom. 41)

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar "Utskottet godtar" och slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är ytterst angeläget att folkbiblioteksverksamhet utvecklas i kommun som hitintills inte haft möjlighet att satsa resurser på ändamålet. Eftersom en förutsättning för statsbidrag till ändamålet bör vara att kommunerna för egen del är beredda till långsiktiga satsningar för att stärka verksamheten, möter det enligt utskottets mening inte några hinder av principiella skäl att staten ger ett betydande stöd.

I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet motion 2996 i aktuell del (yrkande 2 delvis). Motion 2998 avstyrks följaktligen i motsvarande del (yrkande 9 delvis).

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. beträffande *beräknande av medel för Lokalt utvecklingsbidrag inom anslagsposten Lokal biblioteksverksamhet*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2996 yrkande 2 i motsvarande del, med anledning av proposition 1984/85:141 och med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 9 i motsvarande del för ändamålet beräknar 14 500 000 kr.,

26. Beräknande av medel för Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk (mom. 42)

Under förutsättning av bifall till reservation 14

Jan-Erik Wikström (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar "Utskottet ansluter" och slutar "(2997 yrkande 5)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående (reservation 14) avstyrkt att ett nytt statsbidrag avsett för stöd till arbetsplatsbibliotek införs. Med hänsyn härtill och då utskottet inte kan acceptera en så långtgående nedskärning av stödet till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk som föreslagits i propositionen tillstyrker utskottet att detta stöd i enlighet med vad som föreslås i motion 2995 (yrkande 6 delvis) bestäms till ett belopp som är 1 milj. kr. högre än vad regeringen föreslagit. Motion 2996 i här aktuell del tillgodoses härigenom i viss utsträckning (yrkande 2 delvis). Även syftet med motion 2997 i denna del får anses tillgodosett (yrkande 5 delvis).

dels att utskottets hemställan under 42 bort ha följande lydelse:

42. beträffande *beräknande av medel för Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2995 yrkande 6 i motsvarande del samt med anledning av proposition 1984/85:141, motion 1984/85:2996 yrkande 2 och motion 1984/85:2997 yrkande 5, båda yrkandena i motsvarande del, för ändamålet beräknar 3 000 000 kr.,

27. Beräknande av medel för Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk (mom. 42)

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar "Utskottet ansluter" och slutar "2997 yrkande 5)" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte biträda regeringens förslag om nedskärning av stödet till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk. I stället bör, som kulturrådet föreslagit, anslagsposten räknas upp. Den bör bestämmas till 5 000 000 kr. Motion 2996 yrkande 2 i aktuell del tillstyrks därför. Härigenom tillgodoses även motion 2995 yrkande 6 i motsvarande del. Även syftet med motion 2997 i denna del får anses tillgodosett (yrkande 5 delvis).

dels att utskottets hemställan under 42 bort ha följande lydelse:

42. beträffande *beräknande av medel för Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2996 yrkande 2 i motsvarande del samt med anledning av proposition 1984/85:141, motion 1984/85:2995 yrkande 6 och motion 1984/85:2997 yrkande 5, båda yrkandena i motsvarande del, för ändamålet beräknar 5 000 000 kr.,

28. Beräknande av medel till Arbetsplatsbibliotek (mom. 43)

Under förutsättning av bifall till reservation 14

Ingrid Sundberg (m), Tore Nilsson (m), Lars Ahlmark (m), Jan-Erik Wikström (fp) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar "I enlighet" och slutar "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

I det föregående har utskottet avstyrkt att ett nytt statsbidrag till arbetsplatsbibliotek införs (reservation 14). I enlighet härmed bör medel för ändamålet inte beräknas. Motionerna 2995 yrkande 6 och 2998 yrkande 9 i här aktuell del tillstyrks.

dels att utskottets hemställan under 43 bort ha följande lydelse:

43. beträffande *beräknande av medel till Arbetsplatsbibliotek*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2995 yrkande 6 och motion 1984/85:2998 yrkande 9, båda yrkandena i motsvarande del, samt med avslag på proposition 1984/85:141 inte beräknar medel för ändamålet,

29. Beräknande av medel till Verksamhetsutveckling (mom. 44)

Under förutsättning av bifall till reservation 16

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 40 börjar "Då det" och slutar "(yrkande 9 delvis)" bort ha följande lydelse:

I enlighet med utskottets ställningstagande i det föregående (reservation 16) bör medel för verksamhetsutveckling inte beräknas. Motion 2998 yrkande 9 i motsvarande del tillstyrks därför.

dels att utskottets hemställan under 44 bort ha följande lydelse:

44. beträffande *beräknande av medel till Verksamhetsutveckling*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 9 i motsvarande del och med avslag på proposition 1984/85:141 inte beräknar medel för ändamålet,

30. Medelsberäkning för införande av en bibliotekslag (mom. 45)

Under förutsättning av bifall till reservation 5

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar "Utskottet har" och slutar "(yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående (reservation 5) förordat att en bibliotekslag införs. För igångsättandet av genomförandet av en sådan lag bör, i enlighet med vad som yrkas i motion 721 (vpk), 100 milj. kr. beräknas (yrkande 2).

dels att utskottets hemställan under 45 bort ha följande lydelse:

45. beträffande *medelsberäkning för införande av en bibliotekslag*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:721 yrkande 2 i motsvarande del för ändamålet beräknar 100 000 000 kr.,

31. Medelsberäkning för andra bidrag till folkbibliotek än dem som behandlats i tidigare moment (mom. 46)

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar "Utskottet avstyrker" och slutar "på området" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion 2996 (vpk) är det nödvändigt att det nuvarande statsbidraget till de kommunala biblioteken höjs väsentligt. Basresurserna uppvisar på många håll allvarliga brister. Statsbidrag bör bl. a. utgå till kostnaderna för två bibliotekarietjänster i alla kommuner under 30 000 invånare. Kostnaden härför kan beräknas till 30 milj. kr. Härutöver bör bidrag utgå enligt bestämmelser som utformas av regeringen i enlighet med intentionerna i motionen. Under anslagsposten bör beräknas 87 milj. kr., vilket innebär att utskottet förordar att stödet till folkbiblioteken ökar med totalt 100 milj. kr., vartill kommer bidrag till införandet av en bibliotekslag.

dels att utskottets hemställan under 46 bort ha följande lydelse:

46. beträffande *medelsberäkning för andra bidrag till folkbibliotek än dem som behandlats i tidigare moment*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2996 yrkande 2 i motsvarande del för ändamålet beräknar 87 000 000 kr.,

32. Medelsanvisningen till Bidrag till folkbibliotek (mom. 47)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 24, 28 och 29

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser att utskottets hemställan under 47 bort ha följande lydelse:

47. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 9 i motsvarande del, med anledning av proposition 1984/85:141 och motion 1984/85:2995 yrkande 6, i motsvarande del samt med avslag på motion 1984/85:721 yrkande 2, motion 1984/85:2996 yrkande 2 och motion 1984/85:2997 yrkande 5, samtliga yrkanden i motsvarande del, till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 8 610 000 kr.,

33. Medelsanvisningen till Bidrag till folkbibliotek (mom. 47)

Under förutsättning av bifall till reservation 15

Karl Boo och Stina Gustavsson (båda c) anser

dels att efter det stycke i utskottets yttrande som på s. 41 börjar "Utskottet avstyrker" och slutar "på området" bort införas ett stycke med följande lydelse:

I det föregående (reservation 15) har utskottet uttalat sig för att det skall beräknas 13,2 milj. kr. till en gemensam anslagspost för Lokal biblioteksverksamhet, Arbetsplatsbibliotek och Verksamhetsutveckling. Vidare har utskottet tillstyrkt en medelsberäkning om 2 milj. kr. till Inköp av litteratur på invandrar och minoritetsspråk (s. 40). Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen att tillhopa 2 410 000 kr. beräknas för de båda anslagsposterna Stiftelsen Svenska barnbokinstitutet och Vissa gemensamma ändamål i folkbibliotekens verksamhet. Således bör 17 610 000 kr. anvisas till Bidrag till folkbibliotek. Samma belopp har föreslagits i propositionen.

dels att utskottets hemställan under 47 bort ha följande lydelse:

47. att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:141 samt med avslag på motion 1984/85:721 yrkande 2, motion 1984/85:2995 yrkande 6, motion 1984/85:2996 yrkande 2, motion 1984/85:2997 yrkande 5 och motion 1984/85:2998 yrkande 9, samtliga yrkanden i motsvarande del, till *Bidrag till fokbibliotek* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 17 610 000 kr.,

34. Medelsanvisningen till Bidrag till folkbibliotek (mom. 47)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 26 och 28

Jan-Erik Wikström (fp) anser att utskottets hemställan under 47 bort ha följande lydelse:

47. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2995 yrkande 6 i motsvarande del samt med anledning av proposition 1984/85:141, motion 1984/85:2996 yrkande 2, motion 1984/85:2997 yrkande 5 och motion 1984/85:2998 yrkande 9, samtliga yrkanden i motsvarande del, samt med avslag på motion 1984/85:721 yrkande 2 i motsvarande del till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 15 610 000 kr.,

35. Medelsanvisningen till Bidrag till folkbibliotek (mom. 47)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 25, 27, 30 och 31

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser att utskottets hemställan under 47 bort ha följande lydelse:

47. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:721 yrkande 2, motion 1984/85:2996 yrkande 2, båda yrkandena i motsvarande del, med anledning av proposition 1984/85:141, motion 1984/85:2995 yrkande 6, motion 1984/85:2997 yrkande 5, bå-

da yrkandena i motsvarande del, samt med avslag på motion 1984/85:2998 yrkande 9 i motsvarande del, till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 217 610 000 kr.,

36. Medelsanvisningen till Bidrag till regional biblioteksverksamhet (mom. 48)

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 41 börjar "I motion" och slutar "anvisas 16 392 000 kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den i propositionen föreslagna uppräkningen av bidraget till lånecentralerna och depåbiblioteken i Malmö, Stockholm och Umeå inte är tillräcklig med hänsyn till betydelsen av verksamheten. Utskottet förordar i stället en uppräkning med belopp som framgår av motion 2996 (vpk), nämligen med 335 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit. Detta förslag överensstämmer med vad kulturrådet yrkat.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

48. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2996 yrkande 3 och med anledning av proposition 1984/85:141 till *Bidrag till regional biblioteksverksamhet* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 16 727 000 kr.,

37. Anslag till biblioteksverksamhet vid svenska skolor i utlandet (mom. 49)

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 42 börjar "Inte heller" och slutar "(yrkande 7)" bort ha följande lydelse:

Kulturutskottet instämmer i motionärernas förslag om att särskilt stöd till biblioteken vid ifrågavarande skolor bör utgå. Många svenska utlandsskolor saknar nästan helt bredvidläsningböcker och det utgående statliga stödet till dessa skolor är på intet sätt till fyllest för att täcka kostnaderna för skolmaterial. Då det anses självklart att svenska skolbibliotek skall innehålla böcker för invandrarbarn borde det vara lika självklart att svenska barn och ungdomar som studerar utomlands får tillgång till böcker på svenska. Ett sådant stöd ger också möjlighet för på orten boende svenskar utan anknytning till skolan att få tillgång till svensk litteratur.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att riksdagen med bifall till motion 2998 yrkande 7 till biblioteksverksamhet vid svenska skolor i utlandet för budgetåret 1985/86 bör anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 49 bort ha följande lydelse:

49. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2998 yrkande 7 för budgetåret 1985/86 till *Biblioteksverksamhet vid svenska skolor i utlandet* under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.,

38. Videogram för döva (mom. 50)

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 42 börjar "Utredningen (U 1983:02)" och slutar "1984/85:268)" bort ha följande lydelse.

Utredningen (U 1983:02) om videogram för döva avgav i slutet av år 1984 sitt betänkande (Ds U 1984:18) Videogram för döva. Remissbehandlingen av betänkandet har avslutats. Som framhålls i motion 2996 (vpk) har i olika sammanhang belysts vilket värde videogram har, i synnerhet för döva och svårt hörselskadade barn, som komplement till boken — för att utveckla språket och språkförståelsen. För närvarande finns endast ett femtontal titlar för utlåning på bibliotek. Mot denna bakgrund bör som föreslås i motion 2996 (vpk) resurser avsättas för en kraftig ökning av produktionen av videogram för döva (yrkande 6).

dels att utskottets hemställan under 50 bort ha följande lydelse:

50. beträffande *videogram för döva*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2996 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilt yttrande

Förbättrad lagerhållning av viktigare litteratur (mom. 16)

Ingrid Sundberg, Tore Nilsson, Lars Ahlmark och Lars Hjertén (alla m) anför:

För närvarande är i vårt land lagerhållningen av såväl levande framstående svenska författares verk som svenska och utländska klassiker synnerligen dålig trots växande statligt stöd i skilda former till litteraturen och bokbranschen. Ansvaret för en förbättring måste i stor utsträckning bäras av branschen själv men vi förutsätter att staten uppmärksamt följer utvecklingen på området.

Bilaga

Förslag till lagändring som framlagts av regeringen och som tillstyrkts av utskottet (vid mom. 21 i utskottets hemställan)

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976: 1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde

Härigenom föreskrivs att i lagen (1976: 1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde skall införas en ny paragraf, 2 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 a §
	Bokbranschens finansieringsinstitut aktiebolag prövar frågor om kreditstöd och sortimentsstöd samt utbildnings- och rådgivningsstöd till bokhandeln.
	Den som hos Bokbranschens finansieringsinstitut aktiebolag har tagit befattning med något ärende som avses i första stycket får inte obehörigen röja vad han därvid har erfarit om enskilds affärs- eller driftsförhållanden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

Innehåll

Sammanfattning 1
Propositionen 1
Motioner 3
Utskottet
Övergripande frågor 6
Inledning 6
Statens och kommunernas roll 7
Hemmets och skolans roll 8
Fasta eller fria bokpriser 9
Bibliotekslag m. m. 12
Posttaxorna och bokdistributionen 17
Det statliga stödet till bokutgivning och bokförlag 18
Grunderna för utgivningsstödet 18
Myndighetsuppgifter inom litteraturområdet 18
Klassikerutgivning 19
Utgivning av ett stort uppslagsverk 21
En bok för alla 22
Statliga kreditgarantier till bokförlag 24
Det statliga stödet till bokdistribution och bokhandel 24
Distributionsstöd till fackbokhandeln 24
Sortimentsstöd till serviceboklådor 25
Kreditstöd till bokhandeln 26
Stöd till bokinformation 26
Stöd till utbildning och rådgivning i bokhandeln 26
Myndighetsuppgifter m. m. inom bokhandelsstödet 26
Gemensamma frågor för folkbiblioteksverksamheten 27
Mål för folkbibliotekens verksamhet 27
Övriga frågor 28
Det statliga stödet till folkbiblioteksverksamhet 28
Stödets inriktning i stort 28
Stöd till regional biblioteksverksamhet 29
Lånecentraler och depåbibliotek 30
Stöd till lokal utveckling 30
Arbetsplatsbibliotek 31
Stöd till inköp av talböcker 33
Stöd till verksamhetsutveckling 33
Statliga uppgifter inom folkbiblioteksområdet 34
Anslagsberäkningar för budgetåret 1985/86 35
Den totala anslagsramen 35
G 9. Stöd till kulturtidskrifter 35
G 14. Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Produktionskostnader 36

G 15. Litteraturstöd 36
G 16. Kreditgarantier till bokförlag 38
G 17. Stöd till fackbokhandel m. m. 38
G 18. Stöd till bokhandel 38
G 19. Lån för investeringar i bokhandel 39
G 20. Bidrag till folkbibliotek 39
G 21. Bidrag till regional biblioteksverksamhet 41
Anslag till biblioteksverksamhet vid svenska skolor i utlandet 41
Övriga frågor 42
Videogram för döva 42
Marknadsföringen av Strindbergs samlade verk 43
En folksångbok 43
Främjande av berättartradition på mål 44
Hemställan 46

Reservationer

1. Statens roll på litteratur- och biblioteksområdet (c) 51
2. Hemmets och skolans roll för litteraturintresset (m) 51
3. Fasta eller fria bokpriser (vpk) 52
4. Frågan om avgiftsfrihet för boklån från de kommunala folkbiblioteken (m) 52
5. Frågorna om en bibliotekslag och om avgiftsfrihet för boklån från de kommunala folkbiblioteken (vpk) 53
6. Grundläggande medborgarinformation på de kommunala folkbiblioteken (m) 54
7. Handhavandet av utgivningsstödet (m) 54
8. Statligt stöd till utgivning av klassiker för skolan (m) 55
9. Formen för stöd till utgivning av klassiker för skolan (fp) 56
10. Statligt stöd till utgivning av ett svenskt uppslagsverk (m, fp) . 56
11. En bok för alla (m) 57
12. Statligt stöd till bokinformation, såvitt avser information om klassiker i skolan (m) 57
13. Statligt stöd till lokal biblioteksverksamhet (m) 58
14. Arbetsplatsbibliotek (m, fp) 59
15. Viss sammanslagning av anslagsposter samt viss medelsberäkning (c) 59
16. Statligt stöd till verksamhetsutveckling vid folkbibliotek (m) 60
17. Stöd till kulturtidskrifter (vpk) 61
18. Medelsberäkning för utgivning av klassiker för skolan (m) 61
19. Medelsberäkning för annat utgivningsstöd än för klassiker för skolan (fp) 62

20. Medelsberäkning för Stiftelsen Litteraturfrämjandet för utgivning av En bok för alla samt läsfrämjande åtgärder för barn och ungdom (m) 62
21. Medelsanvisningen till Litteraturstöd (m) 63
22. Medelsanvisningen till Litteraturstöd (fp) 63
23. Medelsanvisningen till Stöd till bokhandel, såvitt avser anslagsposten Stöd till spridning av bokinformation (m) 63
24. Beräknande av medel för Lokalt utvecklingsbidrag inom anslagsposten Lokal biblioteksverksamhet (m) 64
25. Beräknande av medel för Lokalt utvecklingsbidrag inom anslagsposten Lokal biblioteksverksamhet (vpk) 65
26. Beräknande av medel för Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk (fp) 65
27. Beräknande av medel för Inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk (vpk) 66
28. Beräknande av medel till Arbetsplatsbibliotek (m, fp) 66
29. Beräknande av medel till Verksamhetsutveckling (m) 67
30. Medelsberäkning för införande av en biblioteksslag (vpk) 67
31. Medelsberäkning för andra bidrag till folkbibliotek än dem som behandlas i tidigare moment (vpk) 68
32. Medelsanvisningen till Bidrag till folkbibliotek (m) 68
33. Medelsanvisningen till Bidrag till folkbibliotek (c) 68
34. Medelsanvisningen till Bidrag till folkbibliotek (fp) 69
35. Medelsanvisningen till Bidrag till folkbibliotek (vpk) 69
36. Medelsanvisningen till Bidrag till regional biblioteksverksamhet (vpk) 70
37. Anslag till biblioteksverksamhet vid svenska skolor i utlandet (m) 70
38. Videogram för döva (vpk) 71

Särskilt yttrande

Förbättrad lagerhållning av viktigare litteratur (m) 71

Bilaga

Förslag till lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde som framlagts av regeringen och som tillstyrkts av utskottet (vid mom. 21 i hemställan) 72

Liber Tryck AB Stockholm 1985